

"De vrijkomende kerk is geen heilig huisje meer"

Vrijwilligers houden Oude Kerkje Middelbeers in stand

3

Statement Pagina 11

Toekomst voor kerkgebouwen in Noord-Brabant

Statement

De afgelopen jaren zijn in Noord-Brabant diverse kerkgebouwen buiten gebruik gezet. Ook de komende jaren zal er nog veel kerkgebouwen buiten gebruik worden gesteld. Dit kan tot een verlies van cultuur en identiteit leiden. Het is belangrijk om te kijken hoe we deze gebouwen best kunnen gebruiken en wat we erin kunnen doen om ze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door ze te gebruiken als woonruimte, kantoren of als ontmoetingsplaatsen. Het is belangrijk om te kijken hoe we deze gebouwen best kunnen gebruiken en wat we erin kunnen doen om ze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door ze te gebruiken als woonruimte, kantoren of als ontmoetingsplaatsen.

De onderzochten van dit statement zullen worden verspreid op de website van de provincie Noord-Brabant en op de website van de kerkelijke instanties. Het is belangrijk om te kijken hoe we deze gebouwen best kunnen gebruiken en wat we erin kunnen doen om ze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door ze te gebruiken als woonruimte, kantoren of als ontmoetingsplaatsen.

De provincie Noord-Brabant, de kerkelijke instanties en de gemeenten zijn verantwoordelijk voor de realisatie van dit statement. Het is belangrijk om te kijken hoe we deze gebouwen best kunnen gebruiken en wat we erin kunnen doen om ze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door ze te gebruiken als woonruimte, kantoren of als ontmoetingsplaatsen.

De provincie Noord-Brabant, de kerkelijke instanties en de gemeenten zijn verantwoordelijk voor de realisatie van dit statement. Het is belangrijk om te kijken hoe we deze gebouwen best kunnen gebruiken en wat we erin kunnen doen om ze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door ze te gebruiken als woonruimte, kantoren of als ontmoetingsplaatsen.

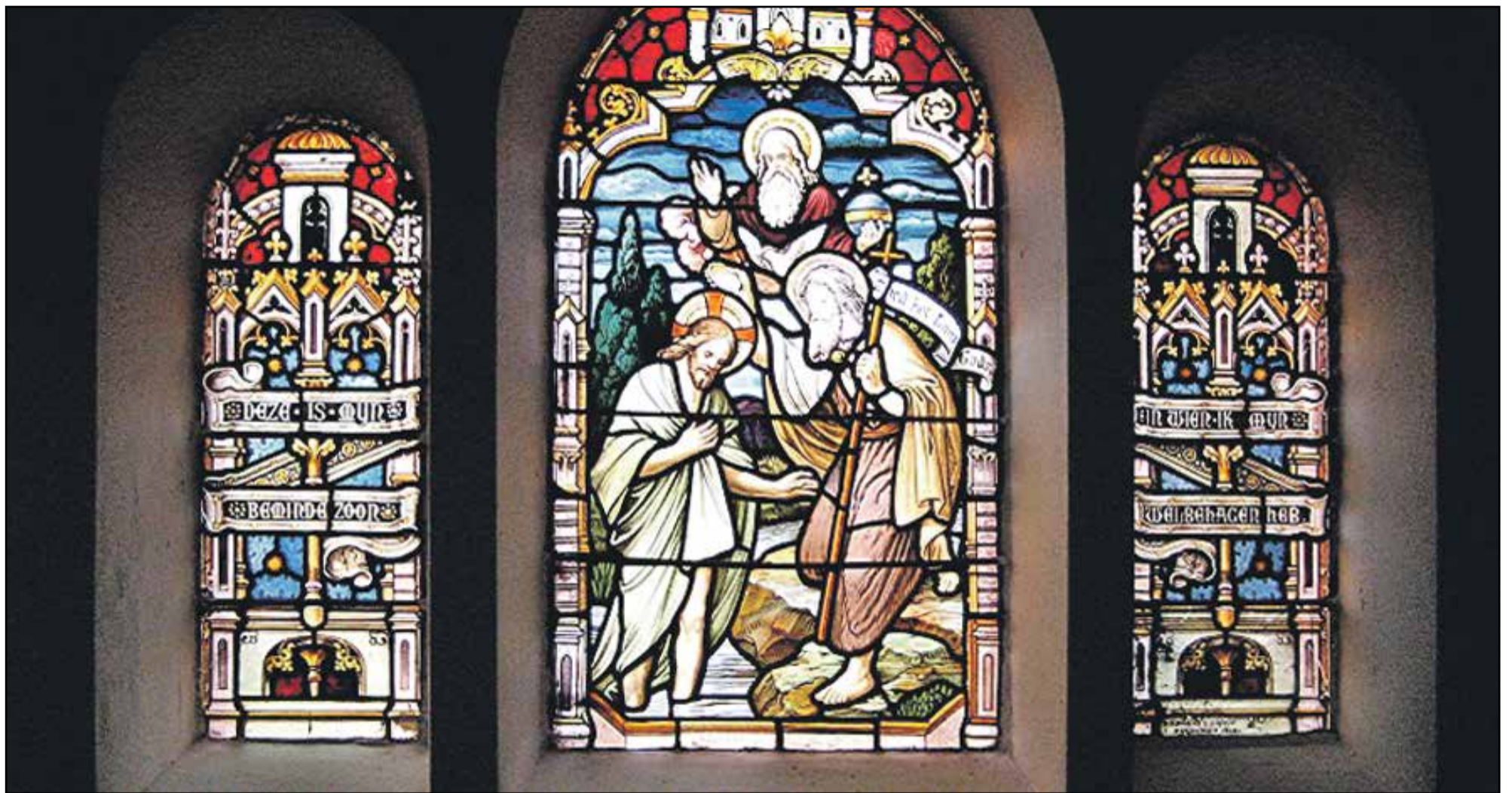

DOE-budgetten voor leefbaarheid

18

- Zeik op unne riek pagina 13
- Nuene en Vincent pagina 14
- Brabants Bont pagina 15
- Brabants Manifest pagina 16
- Vragen aan de Dorpsraad van Ossendrecht pagina 17
- Winkelnieuws pagina 19

De vrijkomende kerk is geen heilig huisje meer

Door Dick van Niekerk

Een prachtig bericht uit de West – Brabantse kern De Heen (500 inwoners, gemeente Steenbergen) is aanleiding voor opgewekte gezichten aan de redactietafel. Jacqueline Pop van de Stichting Leefbaarheid De Heen meldt dat er verrassend snel een voor de hele gemeenschap aanvaardbare oplossing is gevonden voor de herbestemming van het schilderachtige kerkje dat op zaterdag 8 november 2014 is gesloten.

Weldoener

“Wij zijn met ons kerkje Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming in een unieke positie,” meldt Jacqueline. “Toen de aankondiging kwam van de sluiting van de kerk heeft een bewoner van De Heen, uit een familie die al enkele generaties in De Heen woont, de kerk kunnen kopen. Hoofddoel: het in stand houden van het gebouw. Er wordt een aparte ingang gemaakt naar de Mariakapel. Die zal open blijven, zodat men toch nog een kaarsje kan branden. De nieuwe eigenaar wil het gebouw graag voor de gemeenschap gebruiken. Te denken valt aan een kerstmarkt, een koorconcert zoals afgelopen zaterdag.

Er staan nog meer culturele activiteiten op de rol. Met behulp van de dorpsbewoners willen we gaan bekijken hoe dit prachtige kerkje een mooie nieuwe centrale functie kan krijgen. Sinds de officiële overdracht wordt de kerk 's avonds prachtig verlicht. Als inwoners van De Heen zijn wij ongelooflijk blij met de betrokkenheid van onze dorpsgenoot!” Maar niet elke kern met een leegstaande kerk heeft een vastberaden weldoener die de kogel door de kerk jaagt en de exploitatie van het gebouw op zich neemt. Dat weten ze in Dinteloord – op enkele kilometers afstand van De Heen – maar al te goed. Zaterdag, 22 november 2014 is de RK kerk definitief gesloten, meldt Kuun de Boer, secretaris van de Dorpsraad Dinteloord en Prinsenland. “Er is een plan om in het gebouw kleine appartementen voor Poolse werknemers te bouwen, maar het is volstrekt onduidelijk of dit plan doorgaat.” Onzekerheid

Sluitende kerken

troef dus in Dinteloord. Haal dan Esbeek bij Hilvarenbeek er eens bij. Dat heeft al jaren een coöperatie die op heel wat terreinen actief is en ervaring heeft met besluitvorming van onderaf. Die coöperatie was er als de kippen bij toen de Adrianuskerk gesloten werd. Men startte een (zonne) energieproject met als doel dat de energiekosten in de toekomst veel minder zullen drukken op de exploitatie. Tegelijk is er druk overleg gaande om de kerk om te bouwen tot het centrum van alle in Esbeek aanwezige onderwijsmogelijkheden. Maar niet iedere kern beschikt over zo'n coöperatie die bedreven is in de doe – democratie en in besluiten van onderaf.

Werkgroep vrijkomende kerken

Daarom is de provincie Noord – Brabant stevig in actie gekomen. Er is een werkgroep “Vrijkomende kerken” geformeerd onder het motto “Maak werk van uw lege kerk”. Daarin participeren negen partijen: Bisdop Breda en Den Bosch, Protestantse Kerk Nederland, Vereniging Brabantse Gemeenten, Vereniging Kleine Kernen Noord-Brabant, Monumentenfederatie Noord-Brabant, Monumentenhuis

Brabant, Brabant, Brabant Beeld en de provincie Noord-Brabant. Juist voor kerken waar men totaal niet weet hoe men het moet aanpakken om een representatieve herbestemming voor de kerk te vinden, heeft men een nieuwe Provinciale subsidieregeling ontworpen. Daarin lezen wij dat de herontwikkeling van vrijkomende kerken “geen sinecure” is. “Veel maatschappelijke initiatieven hebben in de startfase behoefte aan advies, begeleiding en inspiratie. Eigenaren van kerken (de parochiebesturen), maar ook dorpsraden en andere bewoners initiatieven kunnen dan ook een beroep doen op ondersteuning van provinciale organisaties en netwerken. Daarnaast heeft de provincie in samenwerking met de werkgroep Vrijkomende Kerken een bescheiden provinciale subsidieregeling ontwikkeld voor herbestemming van kerken.” “U kunt tot en met 1 april 2015 subsidie aanvragen. Deze regeling is bedoeld voor de procesondersteuning in het voortraject van een herbestemming. De regeling levert een stimuleringsbijdrage aan het vlot trekken van de lokale processen om met alle partijen te ko-

men tot een herbestemmingsplan van een vrijkomende kerk. Voorbeelden van procesondersteuning kunnen zijn: communicatieadvies, hulp bij het bij elkaar brengen van partijen, organiseren van bijeenkomsten en daarbij inhuren van deskundigheid.”

Voor 1 april 2015

“Deze procesondersteuning is daarmee een voorbereiding op de daadwerkelijke fysieke, technische restauratie. De procesondersteuning staat los van de eventuele fysieke restauratie en kan dan ook apart worden aangevraagd.” Als uit het voortraject blijkt dat er geen mogelijkheden zijn voor herbestemming, dan houdt het met andere regelingen op. Als er wel mogelijkheden zijn, dan kan wellicht een beroep gedaan worden op een verdere regeling.

De Provincie Noord-Brabant meldt dat zij “met deze bescheiden regeling ervaring opdoen door deze lokale processen voor herbestemmingen te ondersteunen. De opgedane kennis en ervaringen zal zij in Brabant breed onder de aandacht brengen.”

U weet het nu.

Als u er voor 1 april 2015 met z'n allen nog niet uit bent met de herbestemming van uw kerk, dan kan het proces altijd nog worden voortgezet met geldelijke ondersteuning van de provincie. (dvn / bv)

Informatie: Alle informatie over de regeling is te vinden op: www.brabant.nl Ton Schepens van de Vereniging Kleine Kernen Noord – Brabant is voorzitter van het rondetafeloverleg Vrijkomende Kerkgebouwen en per e – mail bereikbaar voor achtergrondinformatie: ajwschepens@onsbrabantnet.nl.

Informatie

Meer informatie over de subsidieregeling kunt u opvragen bij de betreffende contactambtenaar van de provincie: José van Rosmalen
mail: JvRosmalen@brabant.nl
U kunt tot en met 1 april 2015 subsidie aanvragen.

De boekingen voor 2017 komen al binnen

Vrijwilligers houden Oude Kerkje Middelbeers in stand

Om de kosten voor onderhoud en instandhouding van het Oude Kerkje in Middelbeers te kunnen dragen zijn wekelijks 34 vrijwilligers bij het kerkje actief met het organiseren van activiteiten.

Boekenbeurs

De maandagochtendploeg van het Oude Kerkje, mannetje of tien, heeft juist koffiepauze, tijdens het opruimen van de fameuze jaarlijkse boekenbeurs. „Je hebt pech: Toon van Elk is er nu toevallig niet. Die zorgt altijd voor peperkoek bij de koffie,, , lacht bestuurslid Jan van Vroenhoven. Bijna elke maandagmorgen wordt er gewerkt, want er is altijd wel wat te doen in het kerkje, van onderhoud tot het opruimen van een expositie, of het inrichten voor een bruiloft. Het Oude Kerkje is een populaire plek voor burgerlijke huwelijken. Dit jaar staan er alweer zes inge-

pland. „Vaak zijn het expositie-bezoekers, die dan constateren dat dit wel een héle mooie plek is om te trouwen,, , aldus Frans van Maasakkers. Hij is voorzitter van Stichting Het Oude Kerkje en al 37 jaar bestuurslid. „In 1976 werd de stichting opgericht, met een lening van 30.000 gulden om de noodzakelijke reparaties te verrichten. Zo hebben we zelf de hele toren geschilderd en geïsoleerd en de kerkvloer opnieuw gevoegd.“

Subsidie groot onderhoud

„Subsidie is er alleen voor groot onderhoud: dan draagt de Monumentenwacht een deel van de

kosten mee. In de beginjaren zat ook meneer pastoor nog in het bestuur, voor advies. Inmiddels is het helemaal losgekoppeld van de parochie. Er kan veel, zelfs een tentoonstelling met artistiek naakt moet kunnen. Elk jaar hebben we zo'n twintig exposities, er zijn muziekkuitvoeringen en toneelvoorstellingen. Ze willen allemaal graag op zo'n mooie locatie hun kunst brengen, de aanvragen voor 2017 lopen al binnen,, , vertelt Van Maasakkers. Een verhaal apart is de jaarlijkse Boeken- en Platenbeurs. Dan komt er zo'n 120 kubieke meter aan verkoopspul binnen. Die opbrengsten zijn een belangrijke

pijler onder de stichting. „Het is veel werk, maar we hebben er ook veel plezier van. Ed de Bruin doet gelukkig heel wat voorwerk en alles wordt gegroepeerd aangeleverd,“ , vertelt vrijwilliger Peter Heuvelmans.

Opslag in toren

De toren zelf dient deels voor opslag van schragen, stoelen en andere zaken die bij evenementen worden gebruikt. Uit die toren kwam nog een defect uurwerk van circa 1400, dat nu in het kerkje zelf staat. „Volgens het merkje van de bekende Maastrichtse „loziemaker,, Henric van Thoren. Nu hangt er sinds

2007 een compleet carillon in de toren, geschonken door het onderwijzersechtpaar Veldhuis. Het luidt elk uur, plús dagelijks om 12.30 uur het angelusklokje, voor oproep tot gebed. Niet om 12 uur zoals gebruikelijk, want dan zou het verloren gaan in het geluid van de school die uitging, volgens meester Veldhuis. Elke vrijdag klingelt het ook nog om 16.30 uur: om het weekend in te luiden,“ , onthult Van Vroenhoven. Dan klinkt boven ons de klok van 11 uur. Heuvelmans staat op: „Koffiepauze is voorbij, aan het werk!,”

Door Rens van Ginneken

Het Oude Kerkje: van Beerse Strijkster tot verdwenen klokken

Het karakteristieke oude St. Wilibrordkerkje op de overgang van de Westelbeersedijk en de Willibrordstraat dateert van rond 1400. Waarschijnlijk is de bakstenen pseudo-basiliek, in typisch Kempisch-gotische stijl, geplaatst op de fundamenten van een eerder kerkje. Karakteristieke details zijn de „muizentanden,, in het metselwerk en boerenverlichtingen op de topgevels. De kerk heeft van oorsprong eikenhouten tongewelven, die bij restauraties allen werden vervangen. Het oudste graf ligt aan de zuidzijde van het kerkje; dat van de in 1608 overleden pastoor Willem Panraes Schuenen.

Beers in brand, kerkje gespaard

De oorspronkelijke klokken werden rond 1700 gegoten. Deze werden tijdens de Tweede Wereldoorlog tot oorlogstuig omgesmolten. In 1548 brandde de beruchte krijgshier Maarten van Rossum de Beerzen plat. Het kerkje bleef gespaard, maar in 1648 werd ze bij de Reformatie aan de katholieke eredienst onttrokken, tot ongeveer 1800.

Omdat in 1925 de kerk te klein was geworden, bouwde men een nieuwe kerk, ook in de Wilibrordstraat, waarheen ook de heiligenbeelden en het Karolingische doopvont verhuisden. De oude kerk werd gesloten en raakte in verval. Vele Beerzenaren gebruikten clandestien allereerste handbouwmaterialen uit het kerkje. In 1938 werd een plan om er een klooster van te maken ingediend, maar de meest serieuze opzet was die voor verbouwing tot Raadhuis. De tekeningen van 1939 laten zelfs een betonnen vloer zien voor een verdieping. De Tweede Wereldoorlog haalde ruw een streep door de plannen. Het zou tot 1961 duren voordat er serieus werd begonnen, onder toezicht van Rijksmonumentenzorg, met de restauratie van het kerkje, op dat moment niet meer dan een bouwval.

Nieuwe bestemming

Sinds 1976 kreeg het met Stichting het Oude Kerkje een nieuwe bestemming, voor culturele- en „andere activiteiten, passend bij het kerkje.,“ In 1995 koopt de stichting het kerkje

voor 1 euro van de parochie. Van 1999 tot 2006 schonk het onderwijzersechtpaar Veldhuis 42 klokken aan het kerkje, die nu samen een carillon vormen. Ook het Hammondorgel van meester Veldhuis staat in het kerkje.

Dode door bliksemingslag

Een van de meest curieuze zaken die zich in vijf eeuwen rond het kerkje afspeelde, was ongetwijfeld de bliksemingslag in toren en kerk tijdens een dienst op Witte Donderdag, 13 april 1865. Eén vrouw werd daarbij

gedood, een andere vrouw raakte gewond. Deze mevrouw van Hamsvoort van de Kuikseindseweg had sinds de bliksemingslag de gave om zieken en gewonden te genezen, zo dacht men. Van heinde en verre werd de vrouw bezocht door mensen met jicht, verstuite enkels en maagzweren. Ze genas door over de „probleemplek,, te wrijven („strijken,,). Ze werd een levende legende en ook nu wordt ze nog in ere gehouden in de Beerzen. De plaatselijke bakker zijn bekendste specialiteit is het zoete gebak genaamd Beerse Strijker en tijdens de carnavalsdagen is het dorp omgedoopt tot Strijkersgat.

Expositie seizoen van start

Binnenkort start het expositie seizoen weer in het Oude Kerkje. De eerstvolgende openbare activiteit is op 28 februari en 1 maart „Outsider Art,“ een bijzondere expositie van mensen met een beperking uit de Beerzen en omgeving. Het weekend daarop, 7 en 8 maart is het de beurt aan Groep Tonia van den Boomen met schilderijen, beelden en muziek.

Herbeschikking kerken

Door architect Otto van Dijk

Kunstenaars en ook architecten laten zich immer, in het verleden en heden, inspireren door kerkgebouwen en haar context. Een inspiratie niet zozeer voor de kerk als instituut maar juist voor de interesse en waardering in de architectuur/ massa/verschijningsvorm en de uitstraling van deze architectuur op zijn omgeving. Zowel voor kerkgebouwen als onderdeel van het landschap en kerkgebouwen in hun stedelijke of dorpse context.

De 'uitstraling' van de kerk en vnl. de toren is groot en emens en geeft voor iedereen een grote betekenis. Het is van eminent belang dat kerkgebouwen, ook bij een verdere ontkerkelijking, behouden blijven en een goede en verantwoorde herbestemming verkrijgen om daarmee de architectuurmassa te behouden en te laten voortbestaan ten behoeve van behoud van de kwaliteiten die hiervoor zijn omschreven. Een herbestemmingsfunctie dient te voldoen aan die voorwaarden dat de karakteristieken van het ex- en interieur van het kerkgebouw en haar ensemble geen geweld worden aangedaan.

Het kerkgebouw als emotie
Elke gemeenschap, en met name een dorpsgemeenschap, heeft in het algemeen een grote emotionele band met het "fenomeen" kerkgebouw en de positie van hun kerk in hun stad en dorp. Het kerkgebouw is daarmee emotioneel eigendom van de gemeenschap en niet van bestuurders, laat staan van het bisdom. Deze band is mede ontstaan doordat bij nagenoeg alle realisaties van kerkgebouwen en later bij eventuele aanpassingen, door geldinzamelingen van de bevolking, dit soort projecten werden gerealiseerd. In het algemeen bijeengebracht door arme bevolkingsgroepen, die ondanks hun armoede, iedere spaarcent over lengten van jaren en jaren doneerden aan het te realiseren van het project. Maar ook schenkingen van welgestelden maakten deze projecten natuurlijk mede realiseerbaar. Vele kerken en hun bijbehorende ensembles zijn gerealiseerd op gronden die geschonken zijn door grondeigenaren en/of boeren en/of welgestelden, die deze gronden schonken aan de geloofsgemeenschap ter plaatse. Het betroffen dus geen schenkingen aan het bisdom of aan Rome,

neen er was een nadrukkelijke plaatsgebonden 'emotie' aan verbonden. Ook werden materialen in natura bijgedragen voor het realiseren van het kerkgebouw en/of de situatie waar werd gebouwd. Deze soorten en mate van inbreng staan mede garant voor een emotionele binding van de geloofsgemeenschappen met hun kerk en de positie daarvan in hun eigen stad, buurt of dorp. Deze binding zal zich in lengten van jaren blijven manifesteren en wordt van ouder op kind, niet bewust maar juist onbewust, overgedragen.

Vanuit deze binding van de geloofsgemeenschappen met hun kerkgebouw is het uitermate discutabel en niet verstandig, om van bovenaf op te leggen dat parochianen buiten hun buurt of dorp ter kerke dienen te gaan. Dit zal een 'historische vergissing' blijken te zijn en met grote sprongen de verdere ontkerkelijking verder in de hand werken, en die op geen enkele wijze recht doet aan de genoemde emotionele binding van geloofsgemeenschap met hun kerk en met hun ensemble waarin deze gebouwen met annexen zijn gerealiseerd.

Kerk als landschappelijk element.

Kerkgebouwen zijn belangrijk als herkenningspunt in landschappelijke en stedenbouwkundige nederzettingen. Een stad, stadsdeel, buurt of dorp zijn herkenbaar aan boven de

gebouwde omgeving en het groen uitstekend silhouet met daarin de positie van de kerktoeren (s). Torens die als het ware de gebouwde omgeving en het landschap ontstijgen en die zich daarmee evident als herkennings- en oriëntatiepunt manifesteren. Vanuit dit aspect is het meer dan de moeite waard kerkgebouwen en hun samenhangende omgevingen als 'ensemble' te behouden. Juist en met name ook, nadat deze gebouwen door de ontkerkelijking langzaam hun hoofdfunctie verliezen. Om recht te doen aan deze inspanningsverplichting kerkgebouwen te behouden, is een creatieve dialoog met de gemeenschap gewenst, hoe om te gaan met ook de problemen van deze tijd. De gemeenschap dient zich daarin dynamisch en niet behoudend in op te stellen om te komen tot een nieuw door de tijd bepaalde herbestemmings- en gebruiksfunctie, die in lengten van jaren zich kan blijven manifesteren. Juist in moeilijke tijden kunnen en zullen bijzondere nieuwe en soms overstijgende herbestemmingen ontstaan.

Dat wil op geen enkele wijze zeggen dat er niets mag gebeuren, juist integendeel is mijn visie, mits het maar op een verantwoorde wijze gebeurt. Juist in het 'dynamische' in bestaande waardevolle situaties, blijkt een grote potentie te bezitten. Pas wanneer de onderhoudsstaat van een kerkgebouw tot veiligheidsrisico's is verworden,

is pas een sloop of een gedeeltelijke sloop aan de orde dit te overwegen. Want er zijn ook prachtige voorbeelden bekend van ruïneachtige restanten van kerkgebouwen in een landschappelijke context die een uitermate grote verblijfskwaliteit hebben opgeleverd.

Dus het met elkaar, in nauwe samenwerking met de geloofsgemeenschap, zoeken naar goede herbestemmingen van kerkgebouwen blijft uitermate zinvol om de stedenbouwkundige - en architectonische structuren van kerkgebouwen en haar omgevingen te behouden. De geloofsgemeenschappen dienen hierin 'leidend' te zijn en juist het bisdom dient hierin (met name economisch) op grote afstand te functioneren. Het zou het bisdom 'sieren' juist deze goedbedoelde initiatieven echter voluit te omarmen en op een juiste wijze te initiëren. Ook zou het bisdom volledig dienen te initiëren en zelfs te enthousiasmeren om een kleiner deel van deze gebouwen te behouden voor eenvoudige diensten en/of bezoek. Ook al zijn er nog maar weinig kerkgangers, het eenvoudige feit dat een bezoek aan een kerkgebouw mogelijk is of er zelfs de gelegenheid bestaat een kaarsje op te steken zal 'hoopvol' werken voor de gemeenschappen die dit op prijs stellen.

Herbestemming van kerkgebouwen.

Zoals hiervoor is weergegeven

is het minimaal om twee bovengenoemde redenen belangrijk, en zijn kerken en kerkensembles het uitermate waard om behouden te blijven. Dit is alleen waardevol en het is zelfs een voorwaarde voor het slagen daarvan, als dat gebeurt met een uiterst waardevolle, passende en zinvolle functie van het kerkgebouw en haar ensemble. Een functie die recht doet aan de kwaliteiten van het gebouw en z'n omgeving en mogelijk daarvan een versterking kan betekenen. Dus bij een zinvolle herbestemming dient het totaalensemble te worden beoordeeld. Niet alleen het gebouw, maar ook z'n interieur, z'n interieurelementen, z'n aanbouwen, z'n tuinen en de omliggende stedelijke bebouwingen en omliggende buurt en/of landschap. Binnen het onderzoek naar herbestemming dienen de structurele waarden van het gebouw en zijn omgevingen gedegen te worden onderzocht en gewaardeerd. Met het gebouw en z'n ensemble conflicterende herbestemmingsfuncties kunnen onherstelbare schade veroorzaken en de waardering en de aanwezige kwaliteiten van een kerkgebouw uitermate ondermijnen en tenietdoen. Uit onderzoek zal blijken dat veel functies voor een kerkgebouw met z'n ensemble op uitermate gespannen voet staan. Functies zoals: wonen en winkelbestemmingen in de vorm van supermarkten doen met hun bijbehorende functies, op geen enkele wijze recht aan de aanwezige te behouden en te waarderen kwaliteiten. De in Nederland bekende realisaties van boekwinkels in kerkgebouwen blijken juist wel de ruimtelijkheid van de kerkgebouwen hogenlijk te hebben kunnen waarderen. Het zoeken naar de juiste herbestemmingsfuncties is geen sinecure, maar functies als museale en tentoonstellingsfaciliteiten, theater en

dorpshuis- functies hebben het in zich en zijn het zeker waard om de ruimtelijke inpassing daarvan zodanig te onderzoeken en/of deze de ruimtelijke kwaliteiten van het kerkgebouw met haar interieur en haar omgeving niet positief kunnen waardenen cq. zelfs kunnen versterken.

Het bisdom heeft een standpunt ingenomen dat een kerkgebouw in zijn geheel aan de eredienst onttrokken dient te worden. Ik kan mij niet aan indruk onttrekken dat dit standpunt is genomen om het gehele kerkgebouw incl. annexen; 'plat te kunnen vermarkten'.

Echter is uiterst raadzaam de gemeente te laten beslissen of een intieme kapelfunctie niet gewenst is te realiseren in het kerkgebouw, om enige binding met de kerk in buurt of dorp te behouden.

Het is eveneens te adviseren en het is het waard om een menging van waardevolle functies gedegen te onderzoeken of dit een meerwaarde en een onderlinge versterking kan bewerkstelligen. Daarnaast kunnen er m.i. verantwoord meerdere functies in en om een kerk worden gerealiseerd. Goede functies die niet op gespannen voet met elkaar staan en met de aanwezige en te behouden waarden, zijn dus de basis waarop het verantwoord is om een kerkgebouw in lengte van jaren te behouden. De andere herbestemmingsfuncties zullen

Ook zal het aan idealisme niet dienen te ontbreken om het welslagen van het project te bewerkstelligen. Dit idealisme vanuit de initiatiefnemers, zal hogenlijk dienen te worden gewaardeerd omdat hiermede de instandhouding over lengten van jaren van het historisch erfgoed wordt bewerkstelligd. Voor het welslagen van kwalitatief hoogwaardige initiatieven dienen deze door partijen te worden tegemoetgetreden zonder enig geldelijk gewin. Herbestemmingen die niet louter op economische motieven zijn gestoeld zijn, maar juist een algemeen belang koesteren, en die een waardering en behoud van ensembles als grondslag hebben. dienen vanuit bestuur en bisdom genereus te worden omarmd, zonder daar een 'geldelijk slaatje' uit te slaan. In deze complexe zoektocht naar een goede herbestemming is het niet te adviseren alleen het economische aspect te laten prevaleren. Nooit zal een, op alleen economische motieven gebaseerd doel, leiden tot het juiste en overstijgend resultaat. Sterker nog; bij dergelijke economische onderbouwingen zal immer de kwaliteiten van het kerkgebouwen haar ensemble het onderspit delven.

Advies:

Hierboven heb ik reeds weergegeven dat kerk en haar inventaris emotioneel toebehoren tot de (geloofs-) gemeenschap. En die gemeenschap wordt groot

zoeken of deze grote volumes niet in aanmerking komen voor meerdere niet conflictuerende herbestemmingsfuncties. Daarin zal in dit onderzoek dienen te worden meegenomen, of deze functies gecombineerd kunnen worden met een intieme kapelfunctie voor de gemeenschap ter plaatse. Voorwaarde zal immer dienen te zijn dat alle functies van een lange duur zijn, dus functies met een lange houdbaarheidsdatum, en dat de functies het duurzame lange behoud en onderhoud cq herstel van het kerkgebouw op zich kunnen nemen. Zoals hiervoor aangegeven zal het bisdom zich voor dergelijke functies enthousiasme en genereuziteit dienen te tonen, en niet zoals tot nu toe het geval is, bij verkoop van het kerkensemble ook nog het 'binnenhalen' van spaarzaam opgebouwde vermogens en andere onroerende goederen die kerkbesturen nog vaak blijken te bezitten. Neen het bisdom dient zich juist in te zetten dit soort goede initiatieven te belonen op een wijze door de kerk en nog aanwezige onroerende goederen, om niet te schenken aan de juiste initiatiefnemers met plaatselijk en algemeen belang als uitgangspunt, als eerste aanzet voor het lange en duurzame behoud van een kerkgebouw en haar ensemble. Tot nu toe kan de opstelling van het bisdom van een grote mate van economische 'inhaderigheid' worden beticht.

Standpunten

Als het bisdom haar eerder genomen standpunten herziet, wordt er recht gedaan aan de continuering van de emotionele binding van de gemeenschappen met het kerkgebouw en haar ensemble. Dit dynamische behoud en 'nieuw leven' zal het kerkbestuur en het bisdom dienen op te vatten als: voorwaarde voor het behoud van in ieder geval het kerkgebouw en zo mogelijk het belangrijkste deel van het ensemble.

Als dit onderzoek naar genoemde functies realiseerbaar blijkt te zijn, dient daar iets wezenlijks tegenover te staan. Wanneer er hopelijk begrip komt bij kerkbesturen en met name het bisdom; dat het emotionele eigendom niet bij hen behoort, dienen zij in een goed overleg te komen tot een haalbare economische oplossing. Wanneer de herbestemmingsfuncties aan gestelde voorwaarden voldoen; dient het gebouw met ondergrond om niet te worden overgedragen met de voorwaarden dat het gebouw in lengte van jaren een waardige herbestemming en behoud verkrijgt. Daaraan dient aan deze overdracht, als een soort startsubsidie voor langdurig nieuwe elan en behoud voor kerkensembles, het eventuele aanwezige vermogen te worden toegevoegd om een dergelijke, juist op niet economische gronden gestoelde ontwikkelingen mogelijk te maken en een gewenste start te geven. Het is het dubbel en dwars waard dat het

gebouw en haar ensemble voor een gemeenschap, stad en het landschap behouden blijven, versus een economische handel en gewin voor het bisdom.

Menselijke opstelling bisdom

Een gemeenschap die zich in verleden en heden, over een uitermate lange periode voor de realisering van kerkgebouwen en annexen heeft ingezet en zorggedragen, zal deze niet ontnomen mogen worden door een hoger instituut als het bisdom. Ik hoop dat deze notitie zal bijdragen in het wijzigen van de tot nu toe onwrikbare en alleen maar op economische belangen gestoelde houding van het bisdom, het is tijd en vraagt ruimte voor een gewenste menselijke en humane opstelling van het bisdom in deze. Het is uiterst banaal als daar zgn. het kerkelijk recht voor wordt ingezet.

Heroverweging

Door het schenken van het kerkgebouw met z'n ondergrond aan de gemeenschap die dit toebehoort, betekent dat het behoud van het 'fenomeen' kerkgebouwen in stand blijft en daardoor m.i. de gewenste emotionele binding met de gemeenschap continueert en zorgen herbestemmingsfuncties ervoor dat in lengte van jaren het kerkgebouw en haar ensemble behouden blijven, als onderdeel van de diversiteit van de leefomgeving voor velen. Het bisdom dient te beginnen

opstelling t.o.v. herbestemming van kerkgebouwen, zou ik deze toespraak ook willen overbrengen richting bisdombestuur en haar volstrekt achterhaald verwijzen naar het kerkelijk recht m.b.t. dit onderwerp. Nogmaals het bisdom zal daarbij dienen te accepteren dat emotioneel het eigendom van kerkenensemble met ondergrond en het eventuele aanwezige vermogen, niet aan het bisdom maar aan de gemeenschap toebehoren. Ondanks dat het katholiek recht daar zomogelijk iets anders over zegt, maar het is een gotspe dat een bisdom wat zich nimmer met het reilen en zeilen van een parochie heeft bezig gehouden en wat nog nimmer een cent aan onderhoud van een kerk heeft betaald, zich deze eigendommen en vermogens rücksichtslos toe-eigent.

Tegenprestatie

Bij een herbestemming van kerkensemble ten nutte van een gemeenschap; wordt van de gemeenschap als tegenprestatie verlangd: aan te geven dat zij dynamisch/verantwoord kunnen omgaan met het historisch erfgoed. Dit is alleen te onderbouwen met weldoordachte herbestemmingsplannen, waarbij de architectonische en ruimtelijke kwaliteiten van het kerkensemble worden gewaardeerd cq. worden versterkt. En als een onwrikbare houding van het bisdom de hune blijft en geen dialoog met de kerkgemeenschappen wordt

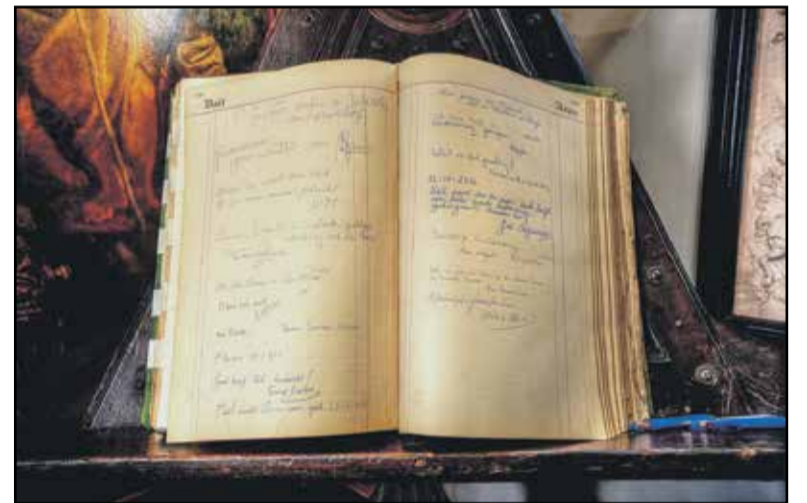
op geen enkele wijze conflictuerend met een eventuele 'kapel'-functie mogen zijn. Hierop zullen de mogelijke gegadigden dienen te worden gescreend, zodat er zeker geen sprake kan zijn van een kortstondige 'functiebevlaging'.

Als herbestemmingen middels onvoldoende gekwalificeerde planuitwerkingen gebeurt, die geen recht doen aan de kwaliteiten van het gebouw, is het herbestemmen van kerkgebouwen een 'farce', en is het niet te adviseren hiermede door te gaan.

Zoektocht

De zoektocht naar een goede herbestemming, die niet op gespannen voet staat met de aanwezige kwaliteiten, is zeker niet eenvoudig. Het vraagt elan doorzettingsvermogen en inzet en kwaliteiten en inlevingsvermogen van meerdere partijen.

onrecht aangedaan, wanneer zij de waardering uitspreekt deze kwaliteiten te behouden, dat alsnog deze goederen van bovenaf cq. vanuit het bisdom onderdeel en inzet worden van in een 'plat'- economische onderhandeling. Goede herbestemmingsfuncties en een juist behoud van historisch erfgoed over een lengte van jaren, dienen genereus te worden omarmd zonder enig geldelijk gewin, door kerkbestuur en met name het bisdom. Hierbij lijkt dit alleen mogelijk als het bisdom de visie en het vermogen heeft terug te komen op het reeds ingenomen standpunt om de gehele kerkgebouw aan de eredienst te onttrekken. Als een gemeenschap het nadrukkelijk omarmt zal het bisdom een intieme kapelfunctie dienen te enthousiasmeren. Als die mogelijkheid zich voordoet is mijn advies: te onder-

met de heroverweging; om het gehele kerkgebouw aan de eredienst te onttrekken. Als het bisdom een eventuele kapelfunctie omarmt cq. mogelijk maakt en enthousiasmeert, is het onlosmakende gevolg dat het economisch vermarkten van een kerkgebouw verleden tijd is.

Fenomeen kerkgebouw

Mogelijk dat het franciscaanse gedachtegoed van onze paus Franciscus, de ogen opent bij het bisdom en hun onwrikbare houding in deze, binnenkort genereus bijstellen en een meer menselijke/humane beslissing nemen die recht doet aan de emotionele binding van het 'fenomeen kerkgebouw' met de gemeenschap ter plaatse. De recente kersttoespraak van de paus aan de curie spreekt o.a. over een 'spirituele Alzheimer'. Als het bisdom zich niet laat overtuigen in haar huidige

aangegaan, en zij op geen enkele gewenste wijze de dialoog aangaan en overleg bij voorbaat verdoemd is te mislukken, blijft er maar een mogelijkheid over: "gemeenschap sta op en wees sterk, en negeer volledig het instituut bisdom". Daarmede 'verlos' je tevens de kerkbesturen van hun opdracht om naar de 'pijpen van het bisdom te dansen.' Het behoud van het fenomeen 'kerkgebouw' is het meer dan voldoende waard. En voor dit behoud met een herbestemming met algemeen belang en nut, is alleen de gemeenschap aan zet om verantwoordelijkheid te nemen.

Door Otto van Dijk

Reacties:
architektenburo@ottovandijk.nl
Bredestraat 12
6631 BC Horssen
T: 0487-542144

Fusie parochies

‘De kerk in Lieshout moet gesloten worden’

Vanaf 1 januari 2015 heeft Laarbeek één parochie. De fusie van de parochies leidt – met in totaal 400 kerk-gangers – tot het sluiten van één of meerdere kerken. De inwoners van Laarbeek vinden het voldoende als er één of twee kerken in Laarbeek openblijven. Zij zien het liefst dat de kerk in Lieshout de deuren dicht doet. Dat blijkt uit onderzoek van TipMooi-Laarbeek.nl.

Wijs besluit

Maar liefst 56% van de Laarbekenaren vindt het een wijs besluit om kerken te sluiten. ‘Het zal wel moeten, er zijn te weinig bezoekers en het onderhoud is te duur’ vindt een respondent. Er klinken vanuit het onderzoek veel geluiden van kritiek op de kerk als instituut. ‘De kerk heeft zichzelf buiten de maatschappij gezet. Ze sluiten niet meer aan bij de beleving van de mensen nu’, beargumenteert een respondent. Ook andere respondenten uiten hun kritiek: ‘Als

mensen graag naar de kerk gaan, kunnen ze dat ook wel een eindje verder weg doen. Dat is bij andere gelegenheden ook geen punt.’ Toch zijn er ook mensen die de problemen zien van kerken sluiten: ‘Sluiten om te sluiten is geen goede drijfveer. Het proces heeft tijd en ruimte nodig.’

Lieshoutse kerk

Als de Laarbekenaren mochten kiezen welke kerk als eerste mag sluiten, valt de keuze op de Sint Servatiuskerk in Lieshout. 38% van de inwoners wil dat deze kerk het eerst sluit. Verrassend is dat ook bij de Lieshoutenaren de voorkeur bij hun eigen kerk ligt. Uit het onderzoek van TipMooiLaarbeek.nl blijkt dat maar liefst 53% van de mensen uit Lieshout wil dat hun kerk sluit. ‘Het lelijkste gebouw van Lieshout’ en ‘het gebouw is de minst mooie kerk van Laarbeek’ zijn argumenten van respondenten waarom de kerk in Lieshout dicht moet. Er zijn ook men-

sen die willen dat er gekeken wordt naar hoe druk bezocht een kerk is. ‘Je zou kunnen kijken naar welke kerk het meest bezocht wordt en dan de kerk die het minst bezocht wordt sluiten.’

Andere functie

Hoewel een hoog percentage mensen wil dat er twee kerken sluiten, zijn veel mensen wel voor een andere functie van de kerken. ‘De kerk in Lieshout leent zich goed voor een andere functie, zoals een culturele ruimte,’ reageert een respondent. Daarnaast zouden mensen graag zien dat ze nog wel in de kerk in hun dorp getrouwd of gedoopt kunnen worden. ‘Het zou wel mooi zijn als het mogelijk blijft dat je in de kerk in je eigen kern kan trouwen of gedoopt kan worden of een begrafenis kan houden’, beargumenteert een respondent. De algemene mening is sowieso dat de gemeente de gebouwen niet moet laten ‘verpauperen’, daarvoor

hebben de gebouwen te veel historische waarden.

Binnen de Zalige Peter Eustachius van Lieshoutparochie is een werkgroep, die verantwoordelijk is voor de totstandkoming van de nieuwe parochie. Binnen deze groep wordt bekeken welke kerk (of kerken) openblijft.

Leegkomende kerkgebouwen: samen verder!

Zoals wellicht ieder zal weten, zullen er in de komende tijd veel kerkgebouwen hun oorspronkelijke functie gaan verliezen. Allerlei oorzaken zijn daarvoor aan te wijzen. Hoe het ook zij, voor veel mensen gaat dat betekenen dat een vertrouwd beeld van het kerkgebouw als kerk zal verdwijnen. Dit kost pijn. Maar samen zouden de gemeenschappen kunnen kijken: hoe verder. Deze ontwikkelingen zijn voor de Vereniging Kleine Kernen Noord-Brabant (VKKNB) en de provincie Noord-Brabant aanleiding geweest om eens te kijken hoe gezamenlijk naar deze problematiek gekeken wordt en hoe samen naar mogelijke oplossingen toegewerkt zou kunnen worden. Veel partijen zijn daarbij betrokken. De voornaamste is de eigenaar van het kerkgebouw, het parochiebestuur, die nadat er besloten is dat de kerk aan de eredienst onttrokken zal worden, nagaat welke mogelijkheden er liggen voor een mogelijke herbestemming of dat er overgegaan moet worden tot sloop. Omdat het bisdom altijd instemming moet verlenen aan de herbestemming van het kerkgebouw, is het verstandig om ook tijdig met het bisdom te overleggen. Dit is primair een taak die ligt bij het parochiebestuur.

Het is, ik zou zeggen, vanzelfsprekend dat het parochiebestuur besluiten neemt met betrekking tot het kerkgebouw nadat zij hun parochianen gehoord hebben. Deze parochianen maken ook deel uit van de dorpsgemeenschap. En daarom is het verstandig om zoveel als mogelijk bij de herbestemming de dorpsorganisatie of wijkvereniging in een vroeg stadium te betrekken. Wij als VKKNB willen natuurlijk onze expertise inbrengen en ter beschikking stellen aan onze leden.

Het ontwikkelen van plannen voor herstemming zal samen met belanghebbende partijen ter hand genomen moeten worden. Dit kunnen er velen zijn: gemeente, provincie, dorpsorganisaties, bisdom, projectontwikkelaars, ondernemers, et cetera. Het parochiebestuur als eigenaar moet hier leidend in zijn.

Vooraf of een herstemming goed zal verlopen, heeft naar mijn mening alles te maken met hoe men met elkaar communiceert en dat men respect heeft voor ieders rollen in het proces. Samen komen we verder, ook met leegkomende kerkgebouwen.

Initiatiefgroep

De Antoniusgemeenschap Biest-Houtakker

Tot begin juni 2013 werd er elk weekend een viering gehouden in de Antonius van Paduakerk te Biest-Houtakker. Dit waren vaak Woord- en Communievieringen die door leken voorbereid werden en waarin leken ook voorgingen. In het jaar dat ‘onze’ kerk 100 jaar bestond -2013-, werd de deur definitief gesloten. Bij decreet had de bisschop besloten om de kerk aan de eredienst te onttrekken.

Samen vieren

Dat dit moment er aan zat te komen, wisten we al vanaf eind 2011. Vanaf dat moment is een groepje mensen (Theo de Graaf, Cees van Hoof, Annie van de Wouw en Corrie Priems) opgestaan met het idee in de Biestse gemeenschap zelf vieringen/ samenkomsten te blijven organiseren. Deze initiatiefgroep had al veel ervaring in voorgaan tijdens vieringen maar ook als lid van het parochiebestuur. (In 1976 is de laatste pastoor van de Biestse parochie vertrokken, daarna kende de parochie alleen pastoors als waarnemer). Deze initiatiefgroep is na gaan denken

over hoe in Biest-Houtakker vorm te gaan geven aan samenkomen en samen vieren. (In Esbeek ontstond eenzelfde soort initiatief en de samenwerking werd gezocht). Er werd contact gezocht met de Biestse koren en met andere werkgroepen bijvoorbeeld werkgroep Gezinsvieringen. In vergaderingen werd verkend of er voldoende draagvlak onder de Biestse bevolking was om een eigen geloofsgemeenschap op te zetten.

Gebedsdiensten

Uiteindelijk heeft de initiatiefgroep besloten om vanaf juli 2013 te starten met een twee-wekelijkse samenkomst, op zaterdagavond, in de Gemeynt (bij sportpark de Stevort). Voornemen was na een jaar te kijken of het idee levensvatbaar was, of er voldoende draagvlak zou zijn en blijven en of er voldoende mensen naar de gebedsdiensten zouden komen. Het eerste halve jaar hadden we al snel een vaste groep bezoekers opgebouwd en vanaf januari 2014 zijn we de diensten gaan verzorgen vanuit ‘t Gebint, het

nieuwe gemeenschapshuis van Biest-Houtakker. De diensten vinden nu plaats op zondagochtend om 10 uur. We bidden dan samen, luisteren naar de bijbelverhalen van die zondag en zingen samen. Na afloop gaan nagenoeg alle bezoekers mee naar Cafe Ome Toon om samen koffie te drinken en nog wat na te praten. Het gevoel van saamhorigheid, van er-zijn-voor-elkaar, van meeleven wordt op deze manier ingevuld en sterk gevoeld. De groep van trouwe bezoekers aan de gebedsdiensten is gegroeid en we kunnen vaak zo’n 25 tot 50 bezoekers verwelkomen (afhankelijk van intenties van die dienst).

Waardering

Vóór zomervakantie 2014 hebben we geëvalueerd en zijn we tot de conclusie gekomen dat we voldoende draagvlak en een vaste groep bezoekers hebben en veel waardering krijgen voor ons werk. We gaan dus door waarmee we destijds begonnen zijn. We maken samen met Esbeek een rooster zodat er elke zondag of in Esbeek of in Biest-Houtakker een dienst is. We hebben een stichting in het leven geroepen en de bestuursleden daarvan behartigen de zaken van onze Antoniusgeloofsgemeenschap.

De initiatiefgroep kijkt met een goed gevoel terug op de acties die ze destijds ondernomen heeft om haar eigen geloofsgemeenschap in Biest-Houtakker op te zetten. We zijn blij dat we op deze manier bij kunnen dragen aan de leefbaarheid van een kleine kern. De groep heeft nog een paar wensen o.a. een groepje mensen (een koor) dat de diensten op wil luisteren met gezang en muziek en, meer dan nu, de kinderen en jongeren betrekken bij de diensten. Er wordt nagedacht over hoe dit aan te pakken.

Door Corrie Priems

Ton Schepens Secretaris VKKNB

Kerken in Brabant

Hulsel en kerken geen gelukkige combinatie

1988 – Rode vlammen slaan onder het dak door naar buiten en in korte tijd ligt het oude kerkje in de as. De straat waar het zich afspeelt heet nu kerkweg.....

In 2013 namen de dorpingen zelf het heft in handen op om de overwoekerde plek de restanten van het oude kerkje opnieuw toonbaar te maken. De in 1888 'nieuw' gebouwde kerk aan de Huisacker, honderd meter verderop, doet op dat moment nog actief dienst en de gelovigen weten de diensten hier nog te waarderen, zo laten ze met hun bezoek blijken.

Amper één jaar verder, op 23 november 2014, is er geen beeldenstorm nodig om het einde van Hulsels kerkentijdperk in te luiden. Een parochiefusie en een halsstarige pastoor betekenen het einde van de Hulselse parochie én het einde van een kerk waar de heilige missen gehouden worden.

Wat blijft is een gebouw dat in leegte achter blijft. Een rijksmonument dat door de dorpingen gekoesterd wordt. Maar met de deur op slot maken ze er geen gebruik meer van.

De reacties zijn wisselend, maar over het algemeen overheerst droefenis.

'Hier zong ik precies vijftig jaar geleden voor het eerst in het koor,' zegt de 64-jarige Walter Maas. 'Ik verhuisde dan wel uit Hulsel, maar bleef het dorp trouw via het koor en de diensten die wij er mee verzorgden. We mogen nu weliswaar in Reusel komen zingen maar voor mij is de ziel er wel af.'

Pastoor van Roosmalen uit Reusel, volgens veel Hulselnaren de kwade genius achter de sluiting, reageert erg verbaasd als hij hoort van onrust over de sluiting. 'Hulsel heeft met 440 betalende gelovigen een te smalle basis om voort te bestaan,' zegt hij. 'Het onderhoud van het gebouw is een probleem en kan in de toekomst in de papieren gaan lopen. Ook bij de pastorie moet de kachel blijven roken.'

Op die 23ste november is het dan zover. Bij de laatste dienst zijn alle banken gevuld, al wordt wel duidelijk hoe hard de vergrijzing in de kerk heeft toegeslagen. Buiten de drie misdienaars-meisjes is er geen enkele jongere aanwezig.

Het koor met Walter Maas en dirigente Anja van Lierop, laat in een meerstemmig optreden horen dat ze in al die jaren een mooi stukje zang aangeleerd hebben. Afwisselend in het Nederlands en latijn, met een enkel uitstapje naar het Duits-talige, klinken de klanken vertrouwd. De ronde houten gewelven geven de stemmen een warme klank en menig aanwezige zingt het credo in het Latijns mee. Maar als het 'amen' door Van Roosmalen voor het laatst uitgesproken wordt, wordt het stil. Heel stil. Slechts een extra collecte met tikkende muntjes geeft even enig gestommel. Dan zien de acht Heiligenbeelden hoe de pastoor zorgvuldig de gedenkeniskruisjes van de recent overledenen bijeen raapt om ze over te brengen naar Reusel, het centrum van de nieuw groot Reuselse parochie.

Op het einde gaat voor het laatst de wie-

rook over de hoofden van de gelovigen. In de optrekkende wierooknevel neemt de voorganger voorzichtig het Heiligste Hart van de kerk, de monstrans, in zijn handen. Het kleinood gaat met de kruisjes mee.

'De rest van de inventaris komt later,' zegt Van Roosmalen. De banken, de beelden en wat nog meer. Wat we in Reusel kunnen gebruiken gaat daar naar toe, de rest gaat naar het bisdom.'

De mooie oude preekstoel blijft in een hoekje achter. Het met houtsnijwerk versierde meubelstuk staat er al jaren als decoratiestuk, maar de oudere gelovigen zien er de ouder pastoors nog op de kansel staan. Hun gebeden en geboden uitstrooiend over de vrome Christenen.

'Een wel heel bijzonder moment,' zegt Resie van Kemenade uit Deurne even later buiten het gebouw. Ze is de jongste zus van wijlen pastoor Jan van Kemenade die tot 1989 de laatste eigen Hulselse pastoor was. 'Ook onze familie laat hier een stukje geschiedenis achter,' zegt ze. 'Mijn broer was hier vanaf 1964 priester en we gingen er af en toe met

de hele familie op bezoek. We hadden thuis dertien kinderen: hij was de oudste, ik de jongste. Zo herinner ik met het eerste bezoek in 1964 nog. Mijn ouders waren super trots dat Jan hier pastoor was geworden en we wilden hem verrassen met een bezoek waarbij we met zijn allen samen de maaltijd wilden bereiden om het ook met hem te nuttigen. Aan de deur kwamen we echter niet voorbij zijn huishoudster, die ons er niet in liet. Later heeft hij ze snel aan de dijk gezet en heeft er zijn eigen stempel op de parochie kunnen drukken.'

De oudere Hulselnaren herinneren van Kemenade nog als een modern denkend iemand die de geschiedenis van het dorp mee vastlegde en het 1100 jarig bestaan in 1978 mee vorm gaf.

Maar Van Kemenade is er niet meer, al herinnert zijn graf nog aan zijn periode van 25 jaar priesterschap. In de schaduw van het oude knekelhuisje (een steen verwijst naar 1873) houdt hij de wacht op de rustplaats in de schaduw van het kerkgebouw.

Ook Hulselse Riet Vinken ziet de ontwikkelingen met lede ogen. Ik ben nu 74 jaar en vierde de hoogtepunten uit mijn leven in deze kerk. Of ik nu nog naar het naburige Reusel ga? Ik weet het nog niet. Voorlopig maar even niets.'

Pastoor van Roosmalen deed nog een laatste oproep aan zijn Hulselse volgelingen om zich tot vooral als vrijwilliger te melden bij zijn Reuselse parochie.

Dan wordt de monstrans voorzichtig in de kofferbak van zijn auto geplaatst. Binnen in de kerk werpen de koorleden nog een laatste blik op de mooie foto's die achter blijven.

De acht grote beelden kijken zwijgend toe en de schilderwerken die de kruisweg verbeelden eveneens.

Hulsel. Het heeft al de kerkweg, binnen kort ook de kruisweg?

Door Harrie Wenting

Adrianus Geloofsgemeenschap Esbeek

Geloofsgemeenschap samen op weg in eigen kern

We zijn nu al anderhalf jaar samen op weg met onze Adrianus Geloofsgemeenschap in Esbeek. Wij zijn trots op alle dorpsgenoten die met ons in ons eigen dorpscafé Schuttershof meedoen in geloven op eigen manier. Alle gezindten zijn welkom om met ons te zingen en te bidden.

Verbondenheid gegroeid

Door onze keuze om in onze eigen omgeving te blijven na de sluiting van onze kerk, is de verbondenheid alleen maar gegroeid. Naast de vaste vrijwilligers voor lezen, zingen en diensten verzorgen hebben zich ook actieve "klearzetters" ingezet om "den Doel" elke veertien dagen in te richten en weer op te ruimen. Een groot voordeel van een klein dorp zijn de korte lijnen en bekendheid van mensen.

Het koffiemoment na de dienst heeft ervoor gezorgd, dat de aanwezigen een nog hechtere groep vormen. Samen delen zij informatie en zorgen over onze dorpsgenoten. De werkgroep "Van Harte" kan hierdoor actief contact opnemen met zieke of eenzame medemens. Dit initiatief wordt door het bestuur van harte gedeeld en ondersteund. Doordat we geen eigen gebouw hebben, zijn er ook geen grote kosten. Het mensenwerk is op vrijwillige basis en naar draagkracht.

De intenties om samen voor te bidden zijn gratis.

Pastor Piet

Dit jaar hebben we een project van Pastor Piet ondersteund; vanuit de giften in de collecte. Dit willen we in de toekomst ook blijven doen. Betrokkenheid is de leidraad. Wij zijn tevreden, dat onze diensten aan een behoefte voldoen.

Bestuur Adrianus Geloofsgemeenschap Esbeek (Sjaan, Pieter, Annie, Guus en Annelies)

Betreffende Kerksluitingen in kleine kernen een reactie van de Dorpsraad Sterksel. Het dorp Sterksel met 1300 inwoners zal 31 dec. aanstaande opgenomen worden in de grote parochie Geldrop waar in de dorpen Geldrop Mierlo, Heeze, Leende en Sterksel samen gaan. Vooral nog blijven de parochiekerken hun functie behouden. Dus ook de kerk van Sterksel. Deze kerk gebouwd in 1927 is onderhoudsvriendelijk en staat alleen op de gemeentelijke monumentenlijst. Als de huidige ontkerking door gaat zal er toch rekening gehouden moeten worden dat in tien jaartijd deze kerk aan de eredienst wordt onttrokken. Dit is echter een gevoelig onderwerp waar we zeker in zo'n vroeg stadium niet te veel bovenop willen zitten. Anders is het met de Pastorie die sinds een jaar niet meer bewoond is en sporadisch nog gebruikt wordt als vergader en ontmoetingsruimte. Het nieuwe kerkbestuur zou zomaar kunnen beslissen dat dit gebouw, vanwege zijn geringe waarde voor de geloofsgemeenschap, afgestoten kan worden. Een sociale invulling is echter moeilijk te geven. Het gebouw is hopeloos verouderd dus aanpassingen zijn kostbaar. Het dorp is goed voorzien door middel van een uitgebreid Dorpshuis. Dit neemt niet weg dat er wat betreft de pastorie niet gezocht kan worden zo dat dit karakteristiek pand in Sterksel bewaard kan blijven.

Namens de Dorpsraad Sterksel - Wim Stolp

Het collectieve geheugen van de parochies in de Mierden te boek gesteld

Door Dick van Niekerk

De auteurs zijn er een beetje voorzichtig mee, maar als zij afgaan op hun bronnen zou de oorsprong van de parochie in Hulsel teruggaan tot het jaar 710. Uit het "Gouden Boek" uit de bibliotheek van Echternach (Luxemburg) maken ze namelijk op dat Sint Willibrord (658 – 739)- die hier het christendom heeft gebracht - in dat jaar enige goederen geschonken kreeg te "Hulismaum", de voorloper van het huidige Hulsel.

En daarmee zou Hulsel wel eens een van de oudste "parochies" uit de Nederlandse kerkgeschiedenis kunnen zijn.

Dit en tal van andere uiterst wetenswaardige feitjes zijn te vinden in het gedenkboek "Bemide Gelovigen" dat in juni van 2014 is uitgebracht door Heemkundegroep De Mierden (auteurs: Jos Veldhoven, Riny Rovers – Swaanen, Ed Verspaandonk, Joep Verspaandonk en Peter van Herpt, 144 pagina's). De drie parochies (Clemens, Johannes en Stephanus) van de kernen Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel gingen vorig jaar op in de groot – Reuselse Clemensparochie. Voor de voormalige parochiebesturen was dat een aanleiding om de actieve Heemkundegroep te vragen om in boekvorm terug te blikken op de geschiedenis van de drie parochies, hun pastoors en hun parochianen.

Norbertijnen benoemen pastoor

De gedocumenteerde aanwijzingen voor een kerkgebouw in De Mierden zijn veel "jonger" dan die voor Hulsel. Uit een oorkonde van 1201 blijkt dat de bisschop van Luik aan de abt van de Norbertijner abdij Floref-

fe (provincie Namen) het recht gaf om de pastoor in de kerk te Mierde (Mirde) "te eeuwigen dage" te benoemen. Maar zo eenvoudig was dat nou ook weer niet! Immers, de Norbertijnse zusterabdij van Averbode had het recht om de tienden in de Mierden te innen. Dat was een toen gebruikelijke vorm van belastinginning ten behoeve van de Kerk waaruit onder andere het levensonderhoud van de pastoors en het onderhoud van de kerkgebouwen werd betaald.

Daarvoor moest iedere belastingplichtige tien procent van zijn opbrengst aan land- en tuingewassen en een tiende deel van het jongvee aan de tiendheffer afstaan. Het gevolg was dat de twee abdiën bijna twee eeuwen touw trokken wie er nu echt het recht had op benoeming van de Mierdse pastoor. Uiteindelijk is de slepende kwestie beslecht met het creëren van een tweede parochie. Met de ogen van nu kijkend kunnen we alleen maar verbouwereerd kennismaken van dit onwettelijk aandoende tafereel. Onmiskenbaar helder wordt echter wel dat de Norbertijnen of Witheren eeuwenlang een grote invloed hadden op de ontwikkeling van het hele gebied. Die was niet alleen politiek - religieus van aard. De Norbertijnen waren – samen met de Cisterciënzers – in feite de eerste economen. Ze bewerkten de grond op een moderne manier, verkochten hun producten op aparte plaatsen, brachten schapen hierheen, verbeterden het ploegen en de landbouwmethoden. Ook verbeterden zij de bouw en constructie van de boerderijen. Der grote verdienste van het boek ligt niet alleen op historisch vlak. Door middel van interviews biedt het ook ruimte voor de geloofsbeleving van "gewone" parochianen van nu. De auteurs spraken met zes ou-

dere parochianen, twee uit ieder dorp, Zij werden elk gepokt en gemazeld door het Rijke Roomsche Leven. Voor de wat oudere lezer zijn het vraaggesprekken van een onthutsende openhartigheid.

Houvast aan het geloof

Neem bij voorbeeld het relaas van Marie Ansems – Roest (85 jaar, Hulsel) die haar leven lang diep verankerd is geweest in de katholieke geloofsleer. "Het kerkelijke leven beleefde ik vroeger heel anders. Het was veel gemoedelijker, veel christelijker dan nu. Toen had je nog houvast aan je geloof."

"Soms denk ik: waar zij ze nu toch mee bezig. Biechten hoeft niet meer. Sinds het kan met zo'n biechtoefening doe ik dat ook niet meer. De pastoor liet eens een hostie vallen. Daar mocht niemand aan komen. Hij heeft haar met een doekje opgeraapt. En moet je nu eens kijken. Nu mogen we de hostie zo aanpakken. Dat is toch niet te begrijpen." Marie bezocht op zondag twee missen en het lof. Verder ging ze in de week elke ochtend naar de mis. "Later zwakte dat wat af. Dan kon je op zondag kiezen uit de eerste of tweede mis. Ik ging het liefst naar de hoogmis vanwege het zingen."

Miet van de Voort – Meulenbroeks (3 maart 1926, Hooge Mierde, jarenlang de beheerder van de kruidenierszaak VIVO die in afgeslankte vorm nog bestaat) wijst op het grote respect dat er binnen de gemeenschap voor de pastoor was. "Als je vroeger de pastoor tegenkwam die de communie bij zieke mensen aan huis ging brengen, dan moest je knielen, onverschillig waar je ook stond. En dat deed je ook. Volgens Miet lag ar aan dat respect wel een zekere angst ten grondslag. "Ik heb zes jaar kennis gehad met de man met wie ik getrouwd

ben. In die zes jaar hebben we elkaar één keer een tongzoen gegeven. Één keer in zes jaar! Nol, mijn latere echtgenoot, zei toen tegen mij: 'Miet we gaan zaterdag eerst allebei biechten voor we elkaar weer zien.' Dat is echt gebeurd. En we hebben het nooit meer gedaan. Zo'n druk gaf dat. Dat was een doodzonde. En ik was toch al 28 toen we trouwden. Onze jongens hebben ons er vierkant mee uitgelachen, toen we dat vertelden." Het verschil met nu vindt ze erg groot. "Je durfde niets en je deed niets. En als je dan iets deed, moest je biechten, maar we wisten niet beter."

Priesters en hun kinderen

Als tegenhanger van dit katholicisme van de zwaarste soort is er in het boek ook aandacht voor het celibaat en wel voor de zeer vrijzinnige interpretatie daarvan. "Priesters en hun kinderen" heet die paragraaf veelzeggend. Het celibaat dateert van 1123 en de naleving ervan werd halverwege de zestiende eeuw nog eens aangescherpt. Veel priesters in de drie parochies gingen echter hun boekje te buiten en hadden daardoor onwettige kinderen die zijn terug te vinden in aktes uit het oud rechterlijk archief. Een voorbeeld: 'Heer Jacob Zebrechts, stichter van beurzen te Hooge Mierde had een dochter, Maria, getrouwd met Henrick Ghijsen aan wie hij op 16/2/1502 een erfrente transporteerde' (Heer was indertijd de gebruikelijke aanspreektitel voor priesters). En zo volgen de voorbeelden van priesterkinderen zich drie pagina's lang op! Met een knipoo naar de lezer van nu schrijft Ed Verspaandonk dat "het zou kunnen dat u een nakomeling bent van een van hen! Wat familienamen betreft: de namen Heeren, Persoons, Papen of Spapens duiden alle op een priester als voorvader."

Verwondering en verbazing

De reacties op het boekje "Bemide Gelovigen" (in 1800 exemplaren gratis verspreid onder alle parochianen) zijn zeer uiteenlopend maar in grote lijnen positief. "Mensen zijn verbaasd dat we allerlei feitjes en wetenswaardigheden brengen waar ze eerder geen flauwe notie van hadden," aldus een van de auteurs Riny Rovers – Swaanen. "Ze zijn verbaasd over onze documentatie en voelen zich er nauw bij betrokken omdat het over hun voorvaderlijk verleden gaat. De belangstelling daarvoor blijkt veel groter te zijn dan we verwachtten. Ronduit verwondering is er over de openheid waarmee de oudere parochianen zich uiten. "We hebben geprobeerd een evenwicht te zoeken in het aantal mensen dat zich nog steeds rijk voelt door het geloof en de mensen die zich door de kerk voor het lapje voelen gehouden. Daarbij heeft mij persoonlijk diep getroffen hoe moedig en eerlijk zij over hun religieus leven en hun huwelijksleven praatten. Voor sommigen is het een opluchting dat ze het er eindelijk eens over kunnen hebben. Het was ook niet zo maar iets. Door die overheersende invloed van de kerk werd hun eigen ik hun bijna helemaal afgenomen en verloren ze hun zelfstandigheid! Tsja, terugblikkend op je leven kun je je dan lichtelijk belazerd voelen. Dat is er in die gesprekken wel uit gekomen. En ook nog eens in vurige bewoordingen!" Riny Rovers vindt het schrijven van dit boekje een geschikte manier voor een kleine gemeenschap om het verdwijnen van de kerk te verwerken. "Ik zou iedere parochie toewensen dat ze het parochieel – religieuze leven op die manier kunnen afsluiten. Het legt ook een stuk gezamenlijke geschiedenis vast dat niet verloren mag gaan. Het is een afsluiting van een periode. Maar als er op spiritueel vlak ooit weer eens iets nieuws begint, ik zou niet weten wat, dan biedt dit een aanknopingspunt, een route die al eens is afgelegd."

Herinrichting van het centrum

Nijnsel kan weer tientallen jaren vooruit

Door Corrie Bekkers

De Nijnselse parochie stelt grond beschikbaar voor de aanleg van een park in Nijnsel

Net als in Boskant gaat ook het centrum van Nijnsel op de schop. En ook in de wintertijd. Wat voor Boskant geldt, geldt ook voor Nijnsel.

De provinciale voorwaarden om ISV-subsidie te krijgen voor de herinrichting van het centrum is gebonden aan de eis: voor 1 januari 2015 dienen de werkzaamheden te beginnen. Dus toen op 6 december de Sint met stille trom vertrok werd in Nijnsel de kettingzaag gestart voor het omzagen van de eerste hinderpaal, een boom.

Park voor jong en oud

Maar volgens René Voss voorzitter van de Dorpsraad, krijgt Nijnsel er veel voor terug. "Waar vroeger de botsauto's stonden, de zweefmolen zijn rondjes draaide en de mallemolen vele kinderen plezier bezorgde, komt nu een park voor jong en oud. Vrachtverkeer en landbouwvoertuigen mogen niet meer door het centrum maar rijden voortaan over het bedrijventerrein. De weg door het centrum wordt aangepast waardoor auto's hun snelheid minderen. Verder krijgt

de ruimte rond gemeenschaps-huis De Beckart een fraai aanzien en wordt toegankelijker voor mensen met een beperking. Omdat de parochie een prachtig stukje grond beschikbaar stelt komt er midden in het dorp een heus wandelpark."

IDOP-project

Zes jaar geleden al startte het IDOP-project om Nijnsel leefbaar te houden.

Er werd een concreet plan uitgewerkt in samenwerking met Arcadis. Dit plan werd gepre-

senteerd in 2010 inclusief een begroting. Ondertussen was het potje van het IDOP leeg maar er was gelukkig nog een ander potje: het provincie-investeringsbudget ofwel het ISV.

De invulling moest bijgesteld worden, meer milieuaanpassingen en er kwamen andere eisen voor subsidie.

Verder moesten diverse partijen meedoen, ook derden dienden te investeren, dat past in deze tijd en in deze samenleving. Wovesto haakte aan en in 2011 kwam er een nieuwe enquête

waarvan de wensen werden gepresenteerd in 2012. Diverse werkgroepen gingen aan de slag waaronder studenten van de TU te Eindhoven.

Eén onderdeel kwam telkens terug: handhaven van de karakteristieke voorgevel van De Beckart.

René Voss:

"Uiteindelijk ontstond in 2014 een prachtig ontwerp waaraan we samen gewerkt hebben en waarin alle partijen zich in kunnen vinden. Nijnsel kan weer tientallen jaren vooruit."

De Heen: Nieuwe invulling van de kerk voor het behoud van oude waarden

Al in 2012 was er sprake van sluiting van de Onze-Lieve-Vrouw-ten-Hemelopneming-kerk in De Heen. Sinds die tijd was dorpsbewoner Hans van Trier in gesprek met de parochie om de kerk te kopen. In het voorjaar van 2014 bereiken de familie van Trier en de parochie hierover een overeenkomst.

De kerk wordt dan officieel eigendom van Hans en Anja van Trier, wiens familie al sinds 1747 verbonden is met het dorp De Heen.

Plaats voor ontmoeting

Na de 'ontzegening' van de kerk, afgelopen november, zorgden Hans en Anja dat er in het kerkgebouw, van oudsher toch een plaats voor ontmoeting, een aparte toegang gemaakt werd voor het Mariakapelletje.

Hier vind je een rustig plekje waar je je even kunt terugtrekken voor stilte of een gebed, waar een kaarsje gebrand kan worden.

Verlichting

Ook wordt de kerk sinds kort 's avonds mooi verlicht, en komt zo extra tot haar recht. Het dorp De Heen wordt gekenmerkt door een actief verenigingsleven,

midden in het dorp vind je het dorps-huis 'De Stelle'. Stichting Relax is zo'n vereniging die tal van activiteiten organiseert in De Heen en daarbij op veel bijval van de dorpsbewoners kan rekenen. Eén van de meest succesvolle jaarlijkse evenementen is de traditionele kerstmarkt. De afgelopen jaren vond deze plaats in een oude loods vlakbij het dorps-huis, dit jaar wordt de kerstmarkt – met veel luister – georganiseerd in het kerkgebouw.

"kers op de taart"

Samen met de kerstmarkt wordt immers ook het einde van het feestjaar '400 jaar De Heen' ingeluid. Tijdens het afgelopen jaar werden tal van leuke activiteiten georganiseerd waaronder filmavonden, een koningsdag met dorpsbrunch, een geweldige boerenmarkt en een zomerse dorpsbarbecue. Ook werd het prachtige boekje "Een rondje De Heen" uitgegeven. Dat zo'n mooi en feestelijk jaar nu afgesloten kan worden met een kerstmarkt in het prachtig versierde kerkgebouw is als de spreekwoordelijke kers op de taart!

Culturele activiteiten

Overigens wil de familie van Trier met

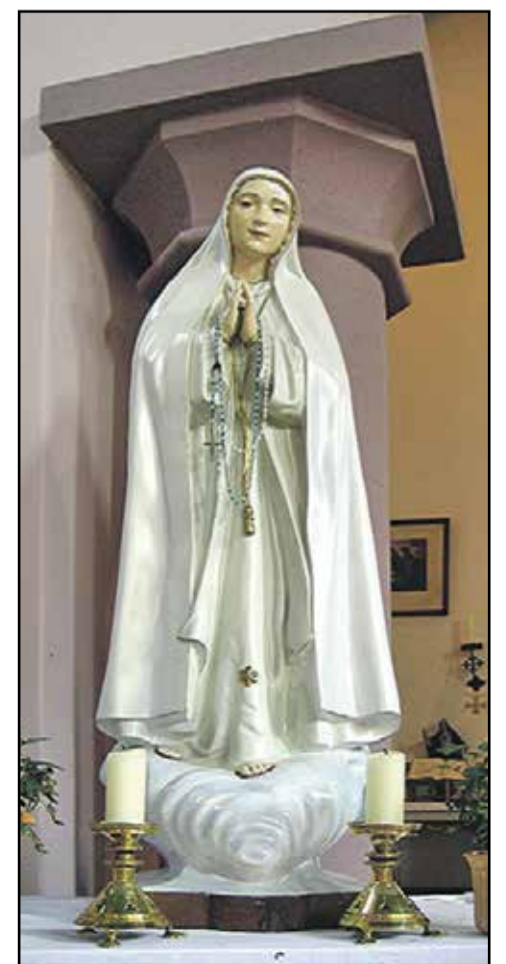
de organisatie van de kerstmarkt in het kerkgebouw geenszins concurreren met het dorps-huis. Het gebouw heeft een grote symbolische waarde, als ontmoetingsplaats, als een plek waar mensen zich verbonden weten.

Die waarde wil de familie van Trier graag behouden. Zij willen het kerkgebouw gaan inzetten voor culturele activiteiten. Zo vond laatst het mannenkoor ABS een podium in de kerk, en zal deze ook ruimte gaan bieden aan kunsttentoonstellingen, lezingen, kleine optredens enzovoort.

Ook zijn er plannen om in het gebouw te naast de kerk een (werk)flexplek te creëren.

Vrijwillige bijdrage voor onderhoud

Dat de familie van Trier de kerk heeft weten te 'redden' kan op groot enthousiasme van de dorpsbewoners rekenen. Vanuit het dorp hebben zich zelfs al mensen aangeboden om een vrijwillige bijdrage te leveren aan het onderhoud van de kerk. Kortom: de kerk biedt tal van mogelijkheden voor nieuwe initiatieven en boeiende activiteiten!

Door Jacqueline Pop

Gedeputeerde Brigitte van Haften

“Kerk is veel meer dan een gebouw, ook belangrijk voor de leefbaarheid”

Een kerk is een monumentaal gebouw, een beeldbepalend element in een dorp of wijk. De toren bepaalt voor een belangrijk deel het beeld van een stad of een dorp. Maar ook de symbolische waarde van een kerk is groot. Mensen zijn hier getrouwd, hun kinderen zijn er gedoopt, ze hebben hier afscheid genomen van mensen waar ze van houden. Dat allemaal samen maakt dat een kerk veel meer is dan een gebouw, dat hij belangrijk is voor de leefbaarheid”, zegt Brigitte van Haften, gedeputeerde Cultuur en Samenleving bij de provincie Noord-Brabant.

Telde Brabant enkele jaren geleden nog meer dan vijfhonderd kerken, binnen enkele jaren dreigt de helft zijn oorspronkelijke functie te verliezen. En als er geen plan voor behoud wordt bedacht, dan is sluiting het gevolg. Dat is niet alleen zonde voor de kerkgangers, maar ook voor de mensen die (bijna) niet meer naar de kerk gaan.

In Brabant hebben negen organisaties zich daarom verenigd. Samen zoeken zij naar maatwerkoplossingen voor het herbesteden van kerken. Naast de provincie en de Vereniging Kleine Kernen Noord-Brabant zijn dat de bisdommen van Den Bosch en Breda, de Stichting Brabantbeeld, het Monumentenhuis Brabant, Monumentenfederatie Noord-Brabant, de Vereniging van Brabantse Gemeenten en de Protestantse Kerk Nederland. Zij hebben hun intentie vastgelegd in een statement Toekomst Kerkgebouwen in Noord Brabant.

Emoties

Herbesteding van kerken is altijd een kwestie van maatwerk. En het is ook altijd een onderwerp dat de nodige emoties losmaakt. Want het gaat altijd om de

eigen, directe leefomgeving van mensen, en vaak om hun persoonlijke geschiedenis. Daarom is maatwerk belangrijk, en dat kost meestal veel tijd. Een goed voorbeeld is de Sint Gertrudis van Nijvelkerk in Heerle. In de kerk is nu een huisartsenpraktijk gevestigd, maar ook een prikdienst, fysiotherapeut, gebedsruimte én dorps huis.

Heerle is een dorp onder de rook van Roosendaal met tweeduizend inwoners. André Jansen van de Leefbaarheidsgroep Heerle vertelt hoe de dorpsbewoners hun kerk nieuw leven inbliezen. Een belangrijk element is wisselgeld, aldus Jansen: ‘Wij vroegen de wethouder om een sportcomplex en boden hem in ruil het dorpsgebouw. En de parochie zei tegen het bisdom: Verkoop de kerk aan ons, dan geven wij hem een tweede leven met behoud van de gebedsruimte’. Zo pasten we zelf alle puzzelstukjes in elkaar.” De kunst is volgens Jansen om de belangen van alle betrokkenen in een dorp in kaart te brengen, die aan elkaar duidelijk te maken en dan te bekijken hoe je elkaar slim kunt helpen.

Werkplekken

De voormalige Annakerk in Breda is ook een succesvol voorbeeld van herbesteding. Deze kerk herbergt tegenwoordig onder de naam ANNAstede maar liefst drieduizend vierkante meter werkplekken.

Een voorbeeld van een gemeente die heel actief is in de herbesteding van kerken, is Helmond. Er zijn vele voorbeelden van kerken die de afgelopen decennia een nieuwe bestemming kregen in deze Brabantse gemeente. De ene kerk werd de aula van een school, de andere een advocatenkantoor, weer een andere werd bedrijventerminum en een vierde

herbergt tegenwoordig een prachtig theater. Er is veel mogelijk, maar eigenlijk zijn de geloofsgemeenschap en het bisdom als eerste aan zet, aldus de gedeputeerde: “Het bisdom is eigenaar van de kerk. Maar een kerkgebouw is ook ‘van de gemeenschap’. Gevoelsmatig, maar onlangs sprak ik met iemand die zei: weet je wat mijn ouders mee hebben betaald aan die kerk via het kerkgeld en bankengeld? Ook dat is waar. Gelukkig zijn bisdommen zich ook steeds meer bewust van dat gedeelde eigenaarschap.”

Succesfactoren

Algemene richtlijnen zijn moeilijk te geven als het gaat om de herbesteding van kerken, maar enkele succesfactoren komen wel telkens naar boven. Dat ontdekte Sjaak Cox (PON) toen hij in opdracht van de Werkgroep Vrijkomende Kerken onderzoek deed naar de herbesteding van kerken. ‘Praat als eerste met het kerkbestuur,’ adviseerde Cox, ‘want dat is tenslotte de eigenaar van de kerk. Toon respect en houd rekening met hun wensen. Betrek natuurlijk ook direct de geloofsgemeenschap en de gemeente. Denk vervolgens na over manieren om het gebouw exploitabel te maken. Kijk met een ondernemersmentaliteit naar het gebouw en naar een eventuele nieuwe bestemming. En zoek mensen die zich met volle overgave en gedurende langere tijd willen inzetten. Want elke succesvolle nieuwe invulling wordt gedragen door één of meerdere volhouders.’

De herontwikkeling van vrijkomende kerken is geen sinecure. Veel maatschappelijke initiatieven hebben in de startfase behoefte aan advies en begeleiding. Daarom is samen met de betrokken partijen uit de werkgroep een provinciale

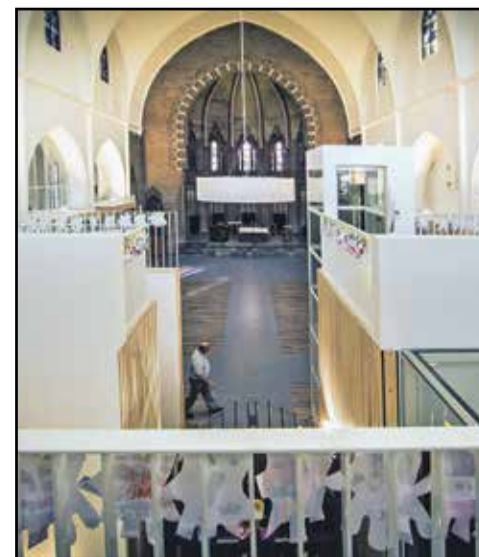
subsidie regeling ontwikkeld, bedoeld voor de procesondersteuning in het voortraject van een herbesteding.

Er is ook subsidie voor de planvorming en voor de daadwerkelijke fysieke, technische restauratie van het her te bestemmen gebouw. Meer info over deze regelingen is te vinden op de website: <http://www.brabant.nl/applicaties/regelingen/regeling-detail.aspx?r=1048>

Kennis

De Provincie Noord-Brabant wil met de regeling voor procesondersteuning ervaring opdoen door deze lokale processen voor herbestedingen te ondersteunen. Brigitte van Haften: “Waar is behoefte aan, welke aanpak werkt echt? De opgedane kennis en ervaringen worden breed in Brabant onder de aandacht gebracht. Want de toekomst van onze kerken gaat ons allemaal aan. Want Brabant zonder kerken, dat is echt ondenkbaar.”

Dit artikel werd verzorgd door de Provincie Noord-Brabant

Toekomst voor kerkgebouwen in Noord-Brabant

Statement

De afgelopen jaren zijn in Noord-Brabant diverse kerkgebouwen buiten gebruik geraakt. Ook de komende jaren zullen nog veel kerkgebouwen leegkomen. Telde Noord-Brabant een paar jaar geleden nog meer dan 500 kerkgebouwen, binnen enkele jaren dreigt de helft hiervan zijn oorspronkelijke functie te verliezen. Onderhoud van deze gebouwen vergt grote inspanningen van de kerkeigenaren. Bij katholieke kerken is de problematiek van kerksluiting groter dan bij protestants-christelijke kerken, maar ook daar moeten kerken worden gesloten.

Kerksluitingen hebben niet alleen sociale gevolgen voor de kerkgangers. Vaak gaat het ook om monumentale of beeldbepalende gebouwen die belangrijk zijn voor de identiteit van een stad of dorp en daarmee ook voor het leef- en vestigingsklimaat.

- Geconstateerd moet worden dat aan het behoud van kerkgebouwen breed wordt gehecht. Kerken vormen een waardevolle cultuurschat. Ze zijn deel van ons maatschappelijk kapitaal.
- Daarom is de toekomst van deze gebouwen een maatschappelijk vraagstuk voor iedereen.
- Veel eigenaren van kerkgebouwen zullen echter in de toekomst niet meer in staat zijn om deze gebouwen aan te houden.
- Dat een groot aantal kerken buiten gebruik raakt, betekent dat – als we niets doen - er vele kerkgebouwen leeg komen te staan en zelfs verdwijnen. Hierbij geldt voor kerkeigenaren dat de opbrengst van het ene kerkgebouw essentieel is voor het behoud van andere religieuze kerkgebouwen.
- De oplossing is maatwerk en vraagt van alle betrokkenen om op een creatieve manier en in goede samenwerking te komen tot een nieuwe herbestemming van de behoudenswaardige kerkgebouwen.

De ondertekenaars van dit statement willen actief een bijdrage leveren bij het vinden van maatwerkoplossingen en het herontwikkelen van leegkomende kerkgebouwen.

De ondertekenaars roepen alle betrokkenen op om hier de schouders onder te zetten:

- Wees creatief en werk mee aan maatwerkoplossingen voor aanpassing en (tijdelijk) hergebruik;
- Vorm zoveel mogelijk lokale platforms/taskforces, waar relevante partners aan meedoen, met de opdracht om in een open proces van afweging te komen tot adequate maatwerkoplossingen;
- Wees er bewust van dat naast subsidies in veel gevallen ook creatieve, nieuwe financieringsvormen nodig zijn voor projecten die niet of niet volledig kostendekkend zijn;
- Breek obstakels af die herontwikkeling in de weg staan. Wees als gemeente bijvoorbeeld flexibel in de omgang met bestemmingsplannen;
- Zoek uit of nieuwe functies of functies die geherhuisvest moeten worden ook in bestaande leeggekomen kerken zijn te verwezenlijken;
- Wees realistisch. Durf, waar geen passende oplossing gevonden kan worden, afscheid te nemen van een kerkgebouw.

Bisdom Breda

Bisdom Den Bosch

Protestantse Kerk Nederland

Vereniging Brabantse Gemeenten

Vereniging Kleine Kernen Noord-Brabant

Monumentenfederatie Noord-Brabant

Monumentenhuis Brabant

Brabantbeeld

Provincie Noord-Brabant

Een museum stelt zich voor

Museum voor Religieuze Kunst

Het Museum voor Religieuze Kunst (MRK) te Uden is het grootste museum voor religieuze kunst in Zuid-Nederland en is een toonaangevende instelling op het gebied van historische en hedendaagse religieuze kunst.

Het MRK heeft tot doel het religieus - merendeels katholiek - erfgoed te behouden, te beschrijven en te presenteren. Het doet dat vanuit een unieke locatie, een historische, nog door zusters Birgittinessen bewoonde abdij met kruidentuin, gelegen aan de rand van Uden, in een groene, landelijk aandoende omgeving. Zowel de collectie als het abdijgedeelte van het museum zijn nationaal monument. Door de unieke locatie in een nog levende abdij verbindt het MRK kunst, geschiedenis en mensen. Het MRK Uden biedt een podi-

Mariënwater te Koudewater vele heiligenbeelden. Een aanzienlijk deel van deze beelden werd in 1713 door de zusters meegenomen naar hun toevluchtsoord, de abdij Maria Refugie te Uden (zie verder het thema 'klooster'). In 1875 verkochten de zusters de meeste beelden aan het Museum voor Geschiedenis en Kunst te Den Haag, de voorloper van het Rijksmuseum te Amsterdam. Toen het MRK in 1974 zijn deuren opende voor het publiek, kwam een deel van de Koudewater beelden terug in de vorm van een langdurig bruikleen.

hebben. Het is een gemêleerde verzameling, bestaande uit gipsen heiligenbeelden, pop-ups die kinderen ten geschenke kregen na hun communie, huiszegens waarmee men het onheil uit de huizen hoopte te weren, relieken waarvan men veronderstelde dat zij de genezing van een ziekte zouden kunnen bevorderen. Er zijn voorwerpen bij die tot op de dag van vandaag van religieuze betekenis zijn voor groepen gelovigen en objecten waarvan men de devotionele betekenis al bijna vergeten is.

Het is een cluster dat zijn omvang en conservering dankt aan verstofte dozen op zolders bij families thuis en aan oude zand- en veenlagen waarin amateur archeologen pelgrimsinsignes en penningen terugvinden.

Bidprentjes

Prentjes brachten Bijbelse verhalen en geloofswaarheden in beeld en maakten heiligen zichtbaar. Door het handige formaat kon iedereen ze bij zich dragen en worden aangespoord tot devotie en gebed. Vanaf het midden van de 13e eeuw werden er in kloosters handbeschilderde prentjes op perkament (miniaturen) voor dit doel vervaardigd. De introductie van de houtsnede, gevolgd door de kopergravure en vanaf de 19e eeuw de lithografie droegen in belangrijke mate bij aan de bloei van het devotieprentje.

Het MRK bezit vele tienduizenden prentjes, die te onderscheiden zijn in:

- Bidprentjes en devotieprentjes als geschenk of herinnering: doopprentjes, vormselprentjes, communieprentjes, huwelijksprentjes, priesterwijdingprentjes en talrijke bid- of doodprentjes.

Ook bedevaartprentjes horen tot deze categorie.

- Santjes (heiligenprentjes), gebedsprentjes en suffragiën: gebedsprentjes bevatten op de voorzijde een berijmd gebed onder het prentje.
- Suffragiën werden maandelijks onder de leden van Maria congregaties verdeeld; ieder lid koos een heilige (suffragare is het Latijnse woord voor kiezen). Naast de afbeelding van een heilige bevatte het prentje een toepasselijke tekst van een kerkvader en een gebed.

geheel eigen manier worden geïnterpreteerd.

Educatie

Het MRK heeft educatie hoog in het vaandel staan. De kosten voor school- en groepsbezoek worden daarom zo laag mogelijk gehouden. De toegang voor leerlingen en hun begeleiders is gratis. Buitenschoolse groepen kunnen voor het geringe bedrag van 25 euro een rondleiding krijgen. De rondleidingen worden aangepast aan de leeftijd en de achtergrond van de deelnemers.

Info:

Museum voor Religieuze Kunst
Vorstenburg 1
5401 AZ Uden
Telefoon: (0413) - 26 34 31

Openingstijden:

Dinsdag tot en met vrijdag:
10.00 - 17.00 uur
Zaterdag, zondag en op feestdagen: 13.00 - 17.00 uur

Gesloten

Maandag, eerste Kerst-, Paas-, Pinksterdag, Nieuwjaarsdag en tijdens carnaval. (gesloten op zondag, maandag en dinsdag). Op 2de Paasdag en 2de Pinksterdag is het museum geopend van 13:00 - 17:00.

Entree

Volwassenen 5,00 euro per persoon. Groepen indien vooraf gereserveerd 4,00 euro per persoon.

Gratis entree:

kinderen tot 16 jaar/Studenten/Museumkaart/CJP/ICOMpas/Vereeniging Rembrandt/ Vrienden van het Museum voor Religieuze Kunst, Vrienden van het Museum Catharijneconvent. Op vertoon van je bibliotheekpas krijg je 1,00 euro korting.

um waar kunst, geschiedenis en religie elkaar ontmoeten. Het is een continu lerende organisatie met als uitdaging het toegankelijk maken van de collectie en het gebouw met kruidentuin voor liefhebbers, met specifieke aandacht voor jongere generaties.

Beeldhouwkunst

De verzameling middeleeuwse beeldhouwkunst is een belangrijk collectieonderdeel dat nauw verbonden is met de geschiedenis van de abdij. Tussen 1470-1600 sneed de anonieme beeldhouwer 'Meester van Koudewater' voor de birgittijnse dubbelabdij

Door aankopen, bruiklenen en schenkingen is de collectie middeleeuwse beeldhouwkunst nadien uitgegroeid tot een van de meest waardevolle van Nederland.

Volksdevotie

De afdeling Volksdevotie met zijn talrijke uitingen van religieuze volkscultuur vormt een aparte groep binnen de collectie van het MRK. Niet de chronologie, het materiaalgebruik of de kwaliteit van de voorwerpen zijn van het grootste belang, maar de devotioneel-culturele waarde die de stukken bekleed

Huishoudelijke hulp

Brabantse gemeenten dreigen geen aanspraak te maken op extra 150 miljoen

Het Rijk stelt de komende twee jaar een extra toelage van minimaal 150 miljoen euro beschikbaar voor huishoudelijke hulp. Brabantse gemeenten dreigen dat geld echter in Den Haag te laten liggen.

Seniorenvereniging KBO-Brabant maant de Brabantse gemeentebesturen om met spoed alsnog een aanvraag in te dienen bij het ministerie van VWS.

Gemeenten gaan in het kader van de nieuwe Wmo die 1 januari 2015 inging fors bezuinigen op huishoudelijke hulp of brengen die hulp onder in een algemene voorziening. Huishoudelijke hulp wordt daarmee voor velen onbereikbaar. De onrust bij onder meer ouderen hierover is groot. Om te zorgen dat de overgang naar de nieuwe Wmo

goed verloopt, stelt het kabinet in 2015 en 2016 een extra toelage van minimaal 75 miljoen euro per jaar ter beschikking voor huishoudelijke hulp. Deze toelage moet de inkoop van huishoudelijke hulp door gemeenten bij zorgaanbieders bevorderen. Het doel is om de werkgelegenheid

Het zou teveel moeite in een te beperkt tijdbestek betekenen

op peil te houden, maar ook zal deze tweejarige toelage ertoe leiden dat de overgang naar een hogere eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp meer geleidelijk verloopt. Huishoudelijke hulp blijft daarmee de komende twee

WMO

jaar beschikbaar voor een grotere groep mensen dan eerder voorzien. Om voor de toelage in aanmerking te komen hebben gemeenten tot 15 oktober 2014 de tijd om bij het ministerie van VWS hun belangstelling formeel kenbaar te maken. Via zijn lokale Afdelingen bereiken KBO-Brabant echter geluiden dat nogal wat gemeenten in Noord-Brabant geen gebruik zullen gaan maken van dit aanbod van het ministerie van VWS. Het zou teveel moeite in een te beperkt tijdbestek betekenen. KBO-Brabant heeft daarom vandaag per brief alle gemeentebesturen in Noord-Brabant dringend verzocht om de extra toelage voor huishoudelijke hulp alsnog aan te vragen bij het ministerie van VWS.

Participatie

10.000 euro voor vijf bijzondere lokale initiatieven

Ruim 500 bezoekers bezochten het congres "KBO-Brabant doet!" in de Brabantshallen in 's-Hertogenbosch. Zij mochten een bedrag van 10.000 euro (ter beschikking gesteld door KBO-Brabant) verdelen over vijf bijzondere initiatieven die de participatiemaatschappij dichterbij brengen. Het hoogste bedrag, 2.555 euro, werd toegekend aan Senioren Hobby Centrum Mill.

Ook voor de andere initiatieven werd met enthousiasme gestemd:

2129 euro voor de scootmobielbaan in Someren;

2030 euro voor de dorpscoöperatie Wij-wel in Diessen;

1643 euro voor het speel- en be-

weegeiland in Den Dungen; 1643 euro voor de huiskamerprojecten in Wernhout, Klein Zundert en Someren (deze drie doen als een gezamenlijk initiatief mee). De initiatieven laten zien dat de participatiemaatschappij hier al lang bestaat en dat Noord-Brabant een bakermat is van sociale innovaties.

40% in Brabant

Maar liefst 40% van de zorgcoöperaties in Nederland is in Brabant gevestigd. Ook de vele lokale initiatieven van KBO-Afdelingen hebben allemaal als kern "zorg voor elkaar". Hieruit blijkt dat de onderlinge solidariteit in Brabant springlevend is.

Uit de vele ingezonden initiatieven koos een selectiecommissie de vijf meest bijzondere, die via 5-minuten-filmpjes gepresenteerd zijn tijdens het jaarlijks congres van KBO-Brabant. Belangrijk selectie criterium was onder meer het lokale draagvlak van een initiatief door bijvoorbeeld samenwerking met andere partijen. Een initiatief kreeg ook pluspunten wanneer een grote groep mensen er profijt van heeft, wanneer het de participatie van kwetsbare mensen in de samenleving bevordert, wanneer het navolging zou kunnen krijgen binnen andere KBO-Afdelingen en wanneer er sprake is van een duurzaam karakter.

Zeik op unne riek

Jan van Laarhoven van het Noordbrabants Museum heeft een alleraardigst boekje samengesteld met als thema het Brabants als taal voor de 21e eeuw. In het boekje "Dadde bedankt zet, dè witte" staan mooie voorbeelden die het verschil tussen de landelijke breedvoerigheid en Brabantse efficiëntie illustreren. Lees en geniet!!

't Is verrèkkes veul werk.

U zult het met me eens moeten zijn dat hier sprake is van een groot en zeer gecompliceerd project.

Wacht 's ekkes.

Laten we met zijn allen even pas op de plaats maken.

Affeseert is wa.

Ik wil graag aandringen op een spoedige afhandeling van deze zaak.

Wa zedde toch un kiepekant.

Ik ben van mening dat u zich ten aanzien van de te verwachten risico's veel te voorzichtig opstelt.

Hij zal z'ne kak wel ophaauwe.

Wij verwachten niet dat hij zijn grootse plannen ook ten uitvoer zal gaan brengen.

Ge het zeejker stront in oew dōge.

Wanneer u de stukken meer zorgvuldig had doorgelezen, zou u tot geheel andere conclusies zijn gekomen.

Dè lieg ik nie.

U kunt erop vertrouwen dat mijn woorden juist zijn.

Dè ken!

Dit behoort zeker wel tot de mogelijkheden!

Zò dè?

Ligt dat in de lijn der verwachtingen?

Hendig zat!

Hiermee verwacht ik geen problemen te ondervinden.

Tis wa.

Het leven gaat niet altijd over rozen!

Witte geit?

Bent U daarvan toevalligerwijze op de hoogte?

Allejizzus marante.

Ik ben hier wel zeer verwonderd over.

Kent iemes dieje mens?

Is er misschien iemand die ons wat meer inlichtingen over deze persoon kan geven?

Ge kunt m'ne zak opbloaze.

U zult begrijpen dat ik tegen deze achtergrond geen zin heb om onze relatie nog te continueren.

Wè kèkte?

Waarom kijkt u mij met zulke grote ogen aan?

Kunt de schaaï mar is trughoalen.

Ik wil onze gastheren na deze heerlijke lunch laten weten dat wij graag bereid zijn hen op onze beurt bij ons te verwelkomen.

Ge zult 't begaoien.

U dient er rekening mee te houden dat deze gang van zaken ernstige consequenties zal hebben.

Wa schöft dè?

Kunt u mij een prognose geven van de winstcijfers?

Ge schèt hoger as ouw gat zit.

Bent u het niet met ons eens dat uw uitgavenpatroon geen gelijke tred houdt met de door u gegenereerde inkomsten.

't lopt as 'n tiet.

De ontwikkelingen gaan op dit moment helemaal de goede kant uit.

Column

Pensioentje

Kleinzoon Thijs is bezig met getallen. Hij snapt ook al een beetje de waarde van geld. Hoewel... We lopen door de supermarkt en kopen spinazie. Naast worteltjes is dit Thijs' z'n lievelingsgroente. Hij kijkt op het kassabonnetje en ontdekt dat spinazie duurder is dan peperkoek. "Da's niet erg oma want spinazie is heel gezond." Op weg naar de auto komen we langs een schoenzaak. Ik sta stil voor de etalage en wijs Thijs op chique donkerblauwe stappers. Hij leest het prijskaartje: "Daar staat 199 euro oma, gaan we naar binnen?" "Nee, jongen die schoenen zijn te duur. Die kan ik niet betalen van mijn pensioentje." "Wat is een pensioentje oma?" "Nou, als je 65 jaar bent hoef je eigenlijk niet meer te werken. Dan krijg je elke maand geld van de baas van Nederland. Daarmee kun je de huur betalen en eten en kleren kopen." "Dat is handig!" "Ja, kind dat klopt. Maar een pensioentje is niet groot. Je moet goed opletten waaraan je het geld uitgeeft. Anders kom je aan het eind van de maand geld tekort en dan kan ik geen spinazie meer kopen." Dat klinkt logisch vindt Thijs. We komen langs een bloemenzaak en dan bedenkt hij: "Oma, mijn mama is overmorgen jarig, ik wil een cadeautje kopen voor haar. Ik vind die rode bloemen in die witte potjes leuk. Ik zou morgen eigenlijk met papa naar de winkel maar dan heeft misschien iemand anders die bloemen gekocht. Of is papa te laat thuis van zijn werk." Met zijn neus tegen de etalageruit merkt hij op: "Ze kosten 4,95. En ik heb zakgeld en er zit een briefje van vijf euro in mijn portemonnee. Dus ik kan die bloemen wel betalen. Maar mijn portemonnee ligt thuis. Oma toe, wil jij ze kopen?" Ik denk even na en ik stel voor om hem vijf euro te lenen. "Wat is lenen?" komt gelijk zijn vraag. "Nou, ik betaal nu de bloemen en jij geeft mij later het geld terug". Dat doen we. Zodra we thuis zijn rent Thijs naar boven, verstopt de bloemen in zijn kast en haalt een verfrommelt briefje van vijf uit zijn portemonnee. Ik geef hem vijf cent terug. Dat hoeft niet oma, jij mag dat geld houden. Jij hebt zo'n klein pensioentje."

Corrie Bekkers

Een nieuw perspectief voor de Nederlandse politie

“Niet meer blauw, maar meer Intelligent Blauw nodig bij politie”

De politie staat in het middelpunt van de belangstelling. Voor de goede orde en een betere veiligheid wordt alom gevraagd om meer blauw op straat. Promovenda Paulien Meesters laat zien dat meer blauw niet beantwoordt aan de tijdgeest. Het gaat om Intelligent Blauw: Informatie-Gestuurde Politie (IGP) is een voorloper van Intelligent Blauw, maar werkt al vijftien jaar niet optimaal. Meesters benadrukt dat de effectiviteit van de politie vooral verhoogd

wordt door optimalisering van de besluitvorming op basis van intelligentie.

Morele kompas

Het proefschrift combineert inzichten uit de artificiële intelligentie (agenttechnologie), bedrijfskunde en politiewetenschappen om het verleden van IGP te duiden, het probleem van IGP in het heden op te lossen en een blik te werpen in de toekomst.

Er wordt een model voorgesteld voor intelligente IGP dat

de relaties zichtbaar maakt tussen de invulling van politiezorg en het nemen van beslissingen voor veiligheid en capaciteit. De kern van het model is dat beslissingen stelen op intelligente normen. Deze normen zijn een reflectie op het wezen van de politiezorg. Zij zijn het morele kompas.

Informatiediscipline

Voorts geeft een intelligente toepassing van IGP aanleiding om te komen tot Intelligent Blauw. Intelligent Blauw be-

staat uit drie componenten: alert-vermogen, adaptief-vermogen en responsief vermogen. Vooral de informatiediscipline van de Nationale Politie dient zich verder te ontwikkelen (onder andere door gebruik te maken van Big Data) langs de lijn van Intelligent Blauw. De politie kan daartoe meer verbinding zoeken met andere intelligente organisaties in de maatschappelijke veiligheidszorg, die samen sociale innovatie tot stand brengen.

Nuenen krijgt ‘The Vincent Affair’

Van Gogh 2015
125 jaar inspiratie

Op 1 april 2015 start in Nuenen The Vincent Affair. In het historische pand Nune Ville komt Van Goghs geest dan op verrassende wijze tot leven.

In het kader van "Van Gogh 2015 - 125 jaar inspiratie", zullen kunstenaars, designers en andersdenkenden de ruimtes van het pand transformeren in kortstondige, maar intensieve affaires met Van Gogh. Het SRE-Stimuleringsfonds heeft het project mede mogelijk gemaakt door een bijdrage te leveren in de financiering. In de aanloop naar de The Vincent Affair, hebben Keukenhof en Van Gogh Brabant op donderdag 11 december Van Goghtulpenbollen geplant in de voortuin van Nune Ville. Ook Keukenhof laat zich in het voorjaar van 2015 inspireren door Van Gogh en bekrachtigt hiermee de samenwerking met de Van Gogh erfgoedlocaties en musea in Nederland. Bezoekers kunnen straks op een totaal andere wijze kennismaken met de gedachtewereld van Vincent Van Gogh. Kunstenaars en vormgevers krijgen

worden uitgenodigd om de geest en het karakter van de schilder te vertalen naar een inrichting van de verschillende kamers van Nune Ville. The Vincent Affair is een pop-up project dat loopt van 1 april tot 30 september 2015. Eind februari 2015 wordt de programmering van The Vincent Affair bekendgemaakt. Stichting Van Gogh Village Nuenen is opdrachtgever en werkt voor het creatieve concept en de regie samen met de bureaus Edhv uit Eindhoven en Tinker uit Utrecht. Het SRE-Stimuleringsfonds heeft het project mede mogelijk gemaakt door een bijdrage te leveren in de financiering. Gedurende zes maanden worden in Nune Ville bijeenkomsten, symposia, voordrachten, performances en diners georganiseerd en staat het pand open voor nieuwe initiatieven. Nune Ville als een plek, een vrije ruimte voor onderzoek, interpretatie en ervaring. Alles

in het huis staat in dienst van zoeken, ontdekken en beleven, zoals Vincent van Gogh dat zelf ook deed. Nune Ville zal de typische eigenschappen van Van Gogh's geest als dwarsligger, perfectionist, romanticus, laatbloeiër, en meer op een spraakmakende en eigentijdse manier overbrengen. Het resultaat is een unieke beleving voor de bezoeker, die dit keer geen schilderij of verhaal over Van Gogh te zien krijgt, maar wordt meegevoerd in de hedendaagse vertaling van deze bijzondere kunstenaar in een wel heel uniek pand. Zo komt de Van Gogh liefhebber in het hart van de Brainportregio heel dicht bij de denkwereld van de schilder.

Voor meer informatie over het SRE-Stimuleringsfonds:
Maikel Denissen 040 2594598
m.denissen@sre.nl

BRABANTS BONT

Stukskes in het West – Brabantse dialect Houdoe..... en Bedankt

Hoe bot kan een mes zijn?

“Da mes isw zo bot da ge d’r op oew blowte kont mee naer Brussel ken rijen zonder da ut zjeer doet!” Zo luidt de messcherpe beeldspraak van Christ de Jong uit Zegge. Bram Polak uit Fijnaart stelt de uitdrukking enigszins bij: hij kan met een dergelijk bot mes naar Keulen rijden. Bredanaar Antoon Dirven beaamt dat. Kees Kerstens uit Sprundel herkent de uitdrukking als het “normale taalgebruik” van zijn 90 jaar geworden vader.

Zie hier het stramien van de stukjes in het West – Brabants die de Bredase journalist Rosé Lokhoff nu al bijna tien jaar wekelijks verzorgt voor zijn krant BN / De Stem. De populariteit van de rubriek is ongekend. Lokhoff kiest de onderwerpen en schrijft wat verbindende teksten. Zijn uitgebreide lezers- en schrijverskring reageert met vaak uiterst sfeervolle, humoristische stukjes in het West - Brabantse dialect. De serie was na enkele honderden afleveringen rijp voor haar tweede boekje. Op donderdag 6 november 2014 nam, de ondertussen vertrokken, burgemeester van Breda, Peter van der Velden, in boekhandel Libris Buitelaar het eerste exemplaar in ontvangst van “Houdoe en bedankt 2”.

Aangenaam verrast waren ze in 2005 bij dagblad BN/De Stem door de reacties op de verkiezing van het mooiste Brabantse woord. Minder verrassend was dat te midden van prachtige woorden als zibbedeeske, meepesant, deurske en petazzi “(h)oudoe” de grote winnaar werd. De leiding van de krant zag er een aanleiding in om een paar honderd t-shirtjes te bedrukken met het winnende woord. De belangstelling was zo groot dat die zomer minstens 6000 (!) Brabanters met “houdoe” op hun rug moeten hebben rondgelopen. Tegelijk drong zich het idee op dat een wekelijkse dialectrubriek op veel belangstelling zou kunnen rekenen. Journalist Rosé Lokhoff (36 jaar in dienst van De Stem en jurylid bij ‘Brabants Mooiste’) was dé aangewezen man om een dergelijke rubriek te gaan starten.

Trouwe inzenders

“Ik spreek absoluut geen dialect! Dat is er vroeger op het lyceum bijna uitgeslagen!” stelt Lokhoff uitdrukkelijk. “Maar ondertussen heb ik natuurlijk wel veel dialectkennis opgedaan. Zo heb ik bij voorbeeld dertig delen van het Groot Brabants Woorden-

boek bij mij in de kast staan.” Veel dialect heeft hij ook gehoord van “opoe en oma” die

“Wij in Breda moeten kunnen praten met de mensen uit Rotterdam en uit Antwerpen.

Peter van der Velden en Rosé Lokhoff

respectievelijk uit ‘t Ginneken en uit Breda kwamen. “Die dialecten verschillen onderling nogal en daarvan leer je veel. ‘t Ginneken heeft bij voorbeeld veel meer Franse woorden. Als je aan opoe vroeg of je buiten mocht gaan spelen, dan kreeg je vaak te horen deeme. Dat gaat terug op het Franse demain, morgen, en dat heeft dan de lading van het Spaanse mañana. Nou dan weet je het wel: als er deeme werd gezegd, dan ging het mooi niet door!”

Lokhoff bouwt zijn stukjes op rondom thema's zoals het menselijk lichaam, huisdieren, vogels, bijnamen of woorden met meerdere betekenissen. “Er is geleidelijk een min of meer vaste groep van oudere inzenders ontstaan die mij wekelijks per e-mail een reactie sturen, waarmee ik meestal goed vooruit kan. Soms melden zich nieuwe inzenders maar die moeten toch wel vaak

Daar zitten we nu eenmaal tussen. En als we dan dialect gaan praten, verstaan ze ons niet. In de dorpen in West – Brabant zijn er vrijwel geen contacten met die agglomeraties en kunnen mensen dus ongehinderd dialect praten als ze dat willen.”

Een wereldtaal

Over de toekomst van het dialect is Lokhoff zeer uitgesproken. “Er is geen draagvlak meer bij jongeren. Mijn zoon bij voorbeeld spreekt geen woord dialect meer. Zijn vrouw die uit Shanghai komt, zegt in ieder geval nog houdoe! Nee, bij de jongeren is het een gelopen koers. Het dialect gaat daarom onherroepelijk verloren! Maar, en dat klinkt misschien gek uit mijn mond, ik vind dat ook niet zo erg. Ik zou het mooi vinden als we in deze wereld één taal gaan gebruiken die mensen ook werkelijk verbindt. Het Esperanto hoeft voor

Op oew bloote kont naar Brussel rija

eerst hun drempelvrees overwinnen. Uit Breda zelf komen vrij weinig reacties. De meeste komen uit West – Brabant: Oud – Gastel, Steenberg, Fijnaart, Oudenbosch, die kanten op.” Dat Breda ondervetegenwoordigd is, verbaast Lokhoff niet.

mij niet terug te komen, maar de gedachte erachter was zo gek nog niet.”

D’n hofpad van ons vaoder

Breda en zijn dialect hebben een lange geschiedenis met elkaar. In 1836 verscheen er het eerste

Nederlandse dialectwoordenboek van Jacob Hendrik Hoeufft, “Proeve van Bredaasch taal-eigen, of lijst van eenige in de stad en den lande van Breda gebruikelijke en in sommige oorden van ons vaderland min gewone woorden en spreekwijzen”. Daarin staan prachtige woorden toegelicht als bij voorbeeld het nu nog gebruikte bega(a)nkenis (begrafenis, bedevaart of eerste kerkgang na de bevalling) en begeving (bezoekt worden door leed of een ongeval, een bezoeking).

Geen wonder dat het boekje van Rosé Lokhoff veel herinneringen aan vroeger bevat en iets nostalgisch uitstraalt. Het door Eric Elich fraai getekende omslag is dan ook geïnspireerd door het overbekende, op het verleden gerichte lied “Het Dorp” van Wim Sonneveld (u weet wel: “het tuinpad van mijn vader”). Frans Nefs uit Altere (Halsteren) komt met een regionale versie van dit lied op de proppen, waaruit we een gedeelte citeren:

- 1) ‘n Landelijk huiske langs de weg, ‘n haog wà bome, net wà ‘k zeg, en blindes langs ‘t kaomerraom. ‘n Donk’re aangebouwde schuur, ‘t grindpad langs de oostermuur, de Franse kap stong heel vornaom
- 2) ‘t Hofke mee z’n urinoir, de beziebosse en elk jaor, de appelbome die daar bluuide. ‘t Akkerland mee mais en prei, en spezziebedde op ‘n rij, en wij, die daar opgruude.

Refrein: A’k loop langs d’n hofpad van ons vaoder, Zien ‘k wir die rozestruike staon. Waor duzend roze ‘s zomers bluuie. ‘k Wou, dat dà nooit voorbij zou gaan.

Door Dick van Niekerk

De breeveertien opgaon

Ria Verpalen uit Boshen hoofd stal de show in Libris boekhandel Buitelaar bij de feestelijke overhandiging van het eerste exemplaar van “Houdoe en bedankt” aan de Bredase burgemeester Peter van der Velden. Zij verraste met een liedtekst in vloeiend West – Brabants en lardeerde haar optreden met een fles spiritualiën die recht doet aan de voornaam van de auteur. Van der Velden (“zonder dit boekje hoor je er niet bij!”) liet zich ook niet onbetuigd en ondervroeg de auteur kritisch over diens kennis van het West – Brabants. Hij kon daarbij hoorbaar bogen op zijn vaardigheden in het Berregs, de taal van zijn geboorteplaats Bergen op Zoom.

Nee, Rosé Lokhoff kende mevrouw Verpalen nog niet, maar eerder had ze al de aandacht getrokken met een bijdrage aan de krantenrubriek waarin ze de speciale uitdrukking “de breeveertien opgaon” aan de vergetelheid ontrukte.

De breeveertien opgaon betekent in het West – Brabants ‘naar buiten gaan om te spelen’, ‘er van door gaan’. De Breeveertien is een zandbank, zes mijl uit de kust van Noord – Holland, die loopt van Katwijk naar Callants-oog. Hier leden in vroeger tijden nogal wat schepen schipbreuk. De uitdrukking stond in eerste instantie dan ook voor ‘verongelukken’.

De Breeveertien dankt zijn naam aan het feit dat het water er maar veertien vadem (ongeveer 26 meter) diep was. Later kwam er de betekenis bij ‘moreel in verval raken’. Dat werd volgens de West – Brabantse dialectexperts Heestermans en Stroop vooral gezegd van meisjes die een “zedeloos leven” gaan leiden. De achttiende- eeuwse auteur Jacob van Lennep laat in zijn roman Klaasje Zevenster iemand tot een buurmeisje dat in het borddeel terecht is gekomen, zeggen: “Kon ik dat denken.... dat je zoo de Bree – Veertien zoudt zijn opgevaren?”

Het boekje “Houdoe en bedankt” (ISBN 978-90-75703-00-9) kost € 12,50. Zie ook de website van de uitgeverij: www.versehoeven.nl

Brabants manifest ondertekend

Aan het slot van een congres over burgerinitiatieven in cultureel centrum Den Boogaard in Moergestel is een manifest ondertekend over een betere samenwerking tussen burgers en gemeenten. Het congres trok 150 deelnemers uit alle geledingen van de Brabantse samenleving. De organisatie was in handen van de Dienstcoöperatie voor Moergestel, Oisterwijk en Heukelom.

Vuistregels

In het Brabants Manifest voor Samenwerking staan zes vuistregels voor een optimale samenwerking tussen burgers met lokale overheden. Burgemeester Machteld Rijdsdorp van de gemeente Goirle en wethouder Wim Lemmens van de gemeente Oisterwijk behoorden tot de ondertekenaars. Het manifest is meteen na het congres bezorgd bij alle gemeenten in Brabant en bij alle leden van provinciale staten. Tegelijk met het manifest ontvingen de gemeenten en de leden van provinciale staten een door Paul Spapens geschreven boek

met verhalen over burgerinitiatieven in Midden-Brabant. Dit boek met als titel 'Leve de Leefbaarheid!' werd tijdens het congres gepresenteerd. In dit boek staan ook meerdere verhalen over initiatieven in Moergestel en Oisterwijk.

Rolverdeling

Verscheidene deskundigen gingen op het drukbezochte congres in op de grote maatschappelijke veranderingen en de nieuwe rolverdeling tussen de gemeenten en burgers, die niet alleen zeer mondig zijn, maar ook bereid zijn initiatieven te nemen om allerlei verworvenheden overeind te houden. Een goed voorbeeld daarvan is Familiezorg dat door de Moergestelse Hennie van Schooten in de gemeente Oisterwijk met succes in de praktijk wordt gebracht.

Minder geld

De ontwikkelingen rond burgerinitiatieven werden door voorzitter Hans Jägers van het congres gekenschetst als 'belangrijk voor heel Brabant'. Hij

en andere sprekers maakten duidelijk dat wat er nu gaande is belangrijk is voor de toekomst. Immers, de overheid trekt zich terug. Er is steeds minder geld voor voorzieningen. Wil men voorzieningen toch overeind houden dan zal de burger dat zelf moeten doen en hij zal daar in moeten investeren, in tijd en in gelde. "Dit congres", aldus Hans Jägers, is er om de bewustwording los te maken."

Digitaal platform

Eens te meer bleek tijdens het congres dat Moergestel, Heukelom en Oisterwijk voorlopers zijn in deze ontwikkeling. De Dienstcoöperatie Zorg voor Elkaar is daar een sprekend voorbeeld van. Deze coöperatie voor inwoners van Moergestel, Heukelom en Oisterwijk introduceert binnenkort zelfs een digitaal platform voor onderlinge hulp. Dit ultramoderne initiatief werd tijdens het congres voorgesteld.

Door Paul Spapens

Analyse gemeenteraadsverkiezingen maart 2014

Lokale politici bereiken inwoners nauwelijks

De politieke activiteiten die met de lokale verkiezingen samenhangen, worden door een enthousiaste, maar kleine groep opgezet en uitgevoerd. Inwoners laten zich echter maar moeilijk bij de campagne betrekken. Politici bevestigen daarnaast het beeld dat er voor inwoners weinig te kiezen valt. Dat blijkt uit het onderzoek 'Bevlogen en begrensd', een analyse van de gemeenteraadsverkiezingen van maart dit jaar door Julien van Ostaaijen van de Tilburgse school voor Politiek en Bestuur.

Betrekken inwoners moeilijk

Ondanks de gedrevenheid van de lokale politici en de opvallend grote deelname van meer dan driehonderd nieuwe lokale partijen blijft het voor lokale politici erg moeilijk om inwoners bij de lokale politiek te betrekken. De met de verkiezingen samenhangende activiteiten, zoals de selectie van kandidaten en het schrijven van een programma, worden daardoor door een kleine groep uitgevoerd. Soms is die groep nog kleiner dan gedacht. Van alle kandi-

daten op de kandidatenlijsten blijkt meer dan slechts de helft ambitie te hebben om ook daadwerkelijk de raad in te gaan. De meeste politieke partijen vinden dat geen probleem.

Persoonlijke en politieke verhoudingen

De onderzoekers komen tot vijf beelden die de lokale verkiezingen typeren, onder meer 'broertje van de landelijke verkiezing'. Politici en politieke partijen bemoeien zich veelvuldig met de lokale verkiezingen en veel kiezers stemmen met een landelijk motief, waardoor de uitslag in veel gemeenten op elkaar lijkt. Een ander beeld is de gemeenteraadsverkiezingen als 'inmenging in coalitieonderhandelingen'. Persoonlijke en politieke verhoudingen voorafgaand aan de verkiezingen zeggen veel over de coalitie die na de verkiezingen wordt gevormd. De uitslag heeft slechts beperkte invloed.

Internet en sociale media

Internet en sociale media spelen een grotere rol in de campagne dan

vier jaar geleden, maar zorgen nog steeds niet voor echte vernieuwing. Ze worden vooral gebruikt om te zenden en voor debat tussen politici onderling. Het bereiken van inwoners blijkt ook via sociale media lastig.

Daarmee verschilt het karakter van de digitale campagne niet veel van de klassieke campagne, die in de onderzochte gemeenten ongeveer tussen de 5000 en 7000 euro per politieke partij kost.

Meer keuzes

Er ligt volgens Van Ostaaijen nog een flinke opgave voor inwoners en lokale politiek om dicht bij elkaar te komen: "Vooral het feit dat inwoners weinig onderscheid tussen partijen zien, is iets waar politieke partijen meer aan zouden kunnen doen." Veel debatten waren nauwelijks debatten te noemen, omdat partijen het vaak eens waren, zoals onder meer over de aanpak van de decentralisaties. "Meer keuze en meer polarisatie zou de lokale politiek voor inwoners aantrekkelijker kunnen maken."

Column

Gouden tijden voor dorpsraden

Zorgen over de zorg. Dat is misschien kort samengevat het belangrijkste onderwerp van de laatste tijd. Slagen gemeenten er in om er voor te zorgen dat hun (kwetsbare) inwoners voldoende (huishoudelijke) zorg krijgen, en wordt de vereiste jeugdzorg wel geboden? Gemeenten hebben het beeld gewekt dat zelf te kunnen, maar ze kunnen dat soort zorg niet bieden zonder de hulp van professionele hulpverleners. Het kan ook niet zonder de inzet van hun inwoners.

Er wordt daarom niet alleen gevraagd maar gewoon verwacht dat burgers de handen uit de mouwen steken. Een paar jaar geleden heette dat mantelzorg. Nu is dat de participatiesamenleving. Het is een maatschappij waarin het niet meer vanzelfsprekend is dat de gemeente alle problemen oplost en opknapt. Voor de inwoners in veel kleine kernen, die toch al gewend zijn alles zelf te moeten doen, kan dat geen nieuwe boodschap zijn.

Zoals altijd ontstaan er dan wel diverse reacties, die worden bepaald hoe inwoners naar de wereld kijken. Het ene type is meer afwachten en vertwijfeld kijken naar het klassieke gezag. Meestal is dat toch de wethouder en dus de gemeente. Die het meestal en zeker nu drukker met zichzelf heeft. De andere reactie is meer het type inwoners dat kansen en mogelijkheden ziet om het anders te doen.

Lastig is het in beide gevallen. Het is vergelijkbaar met het dilemma van de jeugdtrainer bij de F-pupillen. Moet ik trainen zoals het hoofdbestuur en de technische leiding het voorschrijft? Of mag ik zelf bepalen wat het beste is voor de F-jes en ondersteunt het bestuur mij daarbij uiteindelijk toch wel? Wie bepaalt dus wat er in de (kleine) dorpen in Brabant gebeurt? Wordt dat voorgeschreven en goedgekeurd door het gemeentebestuur in het gemeentehuis in het grootste dorp? Of wordt dat door de inwoners zelf geregeld, en verleent de dorpsraad daarbij zo nodig de noodzakelijke ruggensteun? In de (nieuwe) participatiesamenleving ligt het antwoord voor de hand: de inwoners maken de dienst uit, het gemeentehuis blijft op afstand en schept vooral de juiste voorwaarden en mogelijkheden.

Een goed voorbeeld om nieuwe kansen te pakken, is de toenemende populariteit van het uit Engeland overgewaaid right to challenge: het toekennen van het recht aan buurten, verenigingen en maatschappelijke organisaties om overheidstaken over te nemen en op hun eigen manier uit te voeren.

Minder gemeentehuis, meer buurt en meer dorp. Het gaat bijvoorbeeld over het beheer van buurthuizen of het groenonderhoud. Maar het gaat ook over het toekennen van het recht aan een buurt (of dorp) om mee te doen in een aanbesteding, of om als buurt als eerste te bieden op land dat vrij komt. Alle vrijheid voor de buurt? Zo gaat dat in Nederland ook weer niet. Paternalisme en maakbare samenleving zijn niet de afkondiging van de participatiesamenleving met verdwenen. Politiek Den Haag wil een grotere betrokkenheid van burgers stimuleren. Het voertuig daarvoor is de dorps- en wijkraad. Want die kunnen zorgen dat de afstand tussen bestuur en burgers niet te groot wordt. (Zoals herindeling dat wel doet, maar dat wordt voor het gemak even onder tafel geschoven). En dus zijn er allerlei plannen en is er geld. In 2015 komt Binnenlandse Zaken met een recht op participatie. Er is meer geld voor een grotere rol van dorpsraden.

Er is ook meer geld voor professionalisering van lokale omroepen. En er is geld voor wat zo mooi heet: innovatieve participatievormen.

Voor wie creatief is en wat nieuws wil met zijn inwoners liggen de kansen voor het oprapen. Voor slimme, actieve dorpsraden, die dus niet met de handen in het haar gaan zitten, breken er in 2015, gouden tijden aan.

Henk Bouwmans

Voorzitter De Colleetafel, kennisplatform voor het openbaar bestuur

16 Vragen aan de Dorpsraad Ossendrecht

1. Sinds wanneer is de dorpsraad actief?

De gemeente Woensdrecht kent sinds 2002 buurtplatforms. Sinds 2006 zijn dat de dorpsplatforms geworden. Het huidige dorpsplatform is nu vijf jaar bij elkaar.

2. Wat voor een rechtsvorm heeft het belangenorgaan?

De dorpsplatforms hebben geen rechtsvorm zoals een vereniging of een stichting. Leden worden ontslagen en benoemd door het college.

3. Hoeveel inwoners vertegenwoordigen jullie?

Ossendrecht en Calfven hebben samen zo'n 5000 inwoners.

4. Krijgen jullie een financiële ondersteuning?

Ja, wij krijgen een klein budget aan te wenden om de leefbaarheid in de kern te vergroten.

5. Hoe communiceren jullie met de bevolking van?

Website, facebook, twitter, mail regionale pers en via de openbare vergaderingen.

6. Vindt er overleg plaats met andere leefbaarheidsgroepen?

pen?

Ja, er is een goed contact met het buurtpreventieteam en de Wmo Adviesraad. Daarnaast hebben we ook veel contacten met Ossendrechtse verenigingen.

7. Zijn jullie lid van de Vereniging Kleine Kernen Noord-Brabant?

Ja, via de gemeente.

8. Wat vinden jullie de belangrijkste taak van deze vereniging?

Opkomen voor het behoud van de leefbaarheid in de kern. Laagdrempelige verbinding tussen inwoners en gemeente. Ook informatievoorziening over actuele ontwikkelingen is erg waardevol.

9. Hoe gaat het overleg met de gemeente?

In het algemeen goed al is e.e.a. wel ambtenaarafhankelijk.

10. Is de zorg in uw dorp goed geregeld? Voorziet u problemen door de wijzigingen op het gebied van de zorg?

De zorgtaken zijn met de komst van de nieuwe verordening dorpsplatforms weggehaald als primaire taak en weggelegd bij de WmAdviesraad.

Persoonlijk denk ik dat de wijzigingen nog wel wat veranderingen teweeg gaan brengen die we op dit moment nog niet kunnen overzien.

11. Hoe kijkt de lokale politiek tegen het belangenorgaan aan?

Plaatselijke politiek is altijd zeer goed vertegenwoordigd op onze openbare vergaderingen. Nagenoeg alle partijen zijn aanwezig.

12. Hebben jullie ook overleg met andere instanties?

Ja, met de ondernemersvereniging, andere platforms in de gemeente, school, politie en ook brandweer.

13. Wat is jullie grootste succes tot nu toe?

Dat is moeilijk te zeggen er zijn meerdere successen te benoemen. De geslaagde thema-avonden, sociale media, veiligheid in en om het huis en het aanspreken op ongewenst gedrag door Hans Kaldenbach. Daarnaast het aanpakken van de verlichting in de OLV ter Duinenlaan en de strippanelen op het paadje van Kaatje. Dit jaar hebben we ook samen met dorpsplatform Putte actie gevoerd voor het behoud van de bus.

Dat heeft ruim 2600 handtekeningen opgeleverd. Hoewel de bus uiteindelijk behouden is gebleven door de keuze van de vervoeder, heeft de provincie ons wel degelijk genoemd in een reactie. Onze actie is dus niet onopgemerkt gebleven.

14. Wat is de grootste tegenvaller tot nu toe?

Het aanpakken van extreme snelheidsduivels op de inkomende wegen is een moeizaam traject, het niet kunnen behouden van openbaar vervoer in Calfven.

15. Hoe denken jullie dit probleem op te lossen?

In overleg blijven met gemeente en politie en aandacht blijven vragen voor dit probleem.

16. Wat hebben jullie mogelijk nog toe te voegen aan deze antwoorden of advies voor de andere dorpsraden in Brabant?

Blijf positief, blijf in gesprek en zoek haalbare projectjes die je af kan ronden (quick wins). Ons dorpsplatform bestaat ook uit een gemeleerd gezelschap met verschillende leeftijden en achtergronden. Zo kunnen we jong en oud goed bedienen.

Persbreidel in Goirle

Na Turkije en Parijs (Charlie Hebdo) is nu ook Goirle aan de beurt wanneer het gaat om het indammen van de vrijheid van meningsuiting. Norbert de Vries, medewerker van Goirles Belang, wordt niet uitgenodigd voor de persgesprekken van de gemeente. Nu bepaalt de uitnodigende partij wie wel en niet aan het gesprek mag deelnemen, maar wijs is het niet om de Vries buiten te sluiten. Opmerkelijk in het

geheel is dat de rol van Goirles Belang onderbelicht blijft. Het is toch de redactie van een krant of omroep die uitnodigingen ontvangt en die dan vervolgens zelf bepaalt wie naar een bepaalde activiteit gaat? Journalisten die persgesprekken bijwonen doen dat toch niet op persoonlijke titel maar als vertegenwoordiger van een redactie? De Vries schrijft zijn stukken toch op verzoek van het GB? Of hij doet dat op eigen initiatief

en biedt vervolgens zijn artikelen aan het GB aan. Dan is de uitgever en/of hoofdredacteur toch (samen met de auteur) verantwoordelijk voor de inhoud? Waarom dan alleen de Vries de rekening presenteren? Bovendien zou de gemeente Goirles Belang voor de persgesprekken moeten uitnodigen.

Huib Evers, media-ethicus en lid van de Raad voor de Journalistiek

DOE-budgetten voor Leefbaarheid

Samenleven, een kwestie van doen
DOE-budgetten voor leefbaarheidsinitiatieven

Provincie Noord-Brabant

Met de invoering van DOE-budgetten geeft de provincie Noord-Brabant een volgende impuls aan de leefbaarheid in Brabant. DOE-budgetten zijn kleine subsidies die leefbaarheidsinitiatieven net dat steuntje in de rug geven. Van idee tot realisatie.

Mensen betrokken bij klein schalig leefbaarheidsproject

Hiermee bouwt de provincie Noord-Brabant voort op tal van initiatieven die zij eerder ontplooidde om de leefbaarheid in de provincie te verbeteren. Mede dankzij de IDOP-regeling (Integrale Dorpsontwikkelingsplannen) en L@B-projecten oordelen inwoners van Brabant positief over de verbetering van de leefbaarheid in wijk, buurt en dorp.

Co-financiering

De subsidie bedraagt 50% van de subsidiabele projectkosten tot een maximum van 5.000 euro. De provincie financiert een project dus altijd samen met in ieder geval één andere partij (co-financiering). De aanvraagprocedure is zo simpel mogelijk gehouden: alle projecten die gericht zijn op het versterken van de leefbaarheid in Noord-Brabant komen in aanmerking voor de regeling. Uiteraard moeten de projecten wel het algemeen belang dienen en lokaal draagvlak hebben.

De provincie laat zich graag verrassen

Door slechts één inhoudelijke voorwaarde te stellen aan subsidiabele voorstellen is de regeling open voor een grote diversiteit aan initiatieven. Die voorwaarde is de versterking van leefbaarheid in de provincie. Met dit open kader nodigt de provincie subsidieaanvragers graag uit om haar te verrassen met vernieuwende initiatieven.

Subsidieaanvragers betrokken bij toewijzing van subsidies

'Leefbaarheidsondernemers' weten zelf het beste welke projecten succesvol zijn, en welke niet. Daarom betreft de provincie de subsidieaanvragers actief bij de beoordeling en ranking van de initiatieven. Iedere subsidieaanvrager mag zelf ook vijf aanvragen beoordelen. Zo maakt de provincie gebruik van de in de samenwerking aanwezige kennis, en komen de aanvragers in aanraking met inspirerende initiatieven die ze wellicht nog niet kenden.

Meer informatie

In totaal is er 800.000 euro beschikbaar voor de DOE-budgetten. De provincie verdeelt dit bedrag in vier tenderperiodes van elk 200.000 euro onder de aanvragers. De eerste tenderperiode loopt van 2 maart tot en met 1 april 2015. Meer informatie over de aanvraagprocedure vindt u op brabant.nl/doebudgetten. Ook op www.leefbaarheidbrabant.nl houden we u op de hoogte van ontwikkelingen rondom de nieuwe regeling.

Brigite van Haften vertelt over de "DOE-budgetten"

De positieve energie en het enorme enthousiasme onder de mensen houden we in leven met deze nieuwe regeling,' aldus Van Haften. 'Er is een beweging op gang gekomen, waarin inwoners zelf niet alleen het probleem benoemen, maar zich ook eigenaar voelen van de oplossing. Dat willen we blijvend stimuleren. En we zien dat er heel mooie projecten zijn van inwoners zelf, die soms niet van de grond komen doordat er geen geld voor is. Dat is zonde, en daar dragen we graag een klein steentje aan bij met de DOE-budgetten. Dan gaat het om kleinschalige projecten die de leefbaarheid in een dorp, wijk of kern versterken. En dan vooral projecten van inwoners zelf, die zonder financiële duw in de rug niet gerealiseerd kunnen worden.' Goede ideeën verspreiden 'Vaak hebben mensen heel goede ideeën. Zij weten het beste wat nodig is om hun omgeving te verbeteren. Dit zijn vaak plannen die geen tonnen kosten, en die de leefbaarheid verbeteren. Daar is deze regeling voor bedoeld,' zegt de gedeputeerde. 'De provincie zorgt er óók voor, en dat vinden we heel belangrijk, dat de kennis van al deze unieke pro-

jecten beschikbaar wordt voor iedereen. Dit doen we door alle initiatieven te verzamelen en te delen, onder andere via www.leefbaarheidbrabant.nl. Zo dragen we actief bij aan een betere leefbaarheid in héél Brabant.' Aanvragers bepalen mee

Aanvragen

'Vanaf het moment dat de aanvragen binnenkomen, zijn we bezig ideeën te delen. Dit doen we door de subsidieaanvragen op een nieuwe manier te beoordelen. Nadat de inschrijftermijn is

"De DOE-budgetten zijn voor mij een logisch vervolg op de onlangs succesvol afgeronde regeling voor integrale dorpsontwikkelingsplannen, onze Idops."

gesloten, worden alle plannen die voldoen aan de formele eisen van de provincie door de indieners zelf beoordeeld. Zij krijgen ieder 5 plannen van mede-indieners ter beoordeling voorgelegd, die ze vervolgens een cijfer geven,' weet Van Haften.

Inspiratie

'We vinden dit inhoudelijker dan subsidie toekennen op volgorde van binnenkomst, of door loting. Bovendien - en dat is nog belangrijker - kunnen mensen nu van elkaars plannen leren en inspiratie krijgen voor hun eigen omgeving. Op die manier heeft iedereen er iets aan.'

Vereniging Kleine Kernen:

DOE-budget passend vervolg op IDOP's

De Integrale Dorpsontwikkelingsplannen (IDOP's) zijn bijna allemaal afgerond. Wat moet het vervolg zijn?

Het antwoord van de algemene ledenvergadering van de Vereniging Kleine Kernen Noord Brabant (VKK): DOE-Budgetten! 'Het moest gaan om een simpele, eenvoudige regeling met kleine bedragen. Écht DOE-geld dus. De statenleden hebben dit signaal opgepakt en zijn er mee aan de slag gegaan. De totstandkoming van het DOE-budget is daarmee een mooi voorbeeld van democratie,' vertelt Ingeborg Verschuuren, voorzitter van de VKK.

Eenvoudige procedure

Verschuuren vervolgt: 'De regeling kent een eenvoudig formulier, het is kleinschalig, het gaat om kleine bedragen en er zijn aan de voorkant weinig eisen. Inwoners van Noord-Brabant kunnen het zelf regelen, er hoeft geen externe adviseur bij betrokken te worden. Bij goede initiatieven is geld volgens de VKK niet het belangrijkste, het gaat meer om innovatie en creativiteit.

De VKK verwacht door het 'DOE-geld' een positieve impuls voor het wonen en leven in Noord-Brabant. 'Dorpsraden en andere vrijwilligers voelen zich dankzij

deze regeling serieus genomen', zegt Verschuuren. 'De nieuwe regeling is namelijk ook een blijk van waardering voor vrijwilligers en goed voor de motivatie.'

Natuurlijke prioritering

Een ander mooi aspect van deze regeling is volgens Verschuuren de onderlinge verantwoordelijkheid: 'Initiatieven beoordelen en toetsen elkaar. Dat zorgt voor kennisdeling en inspiratie. Bovendien zal er natuurlijke prioritering plaatsvinden. Doordat initiatieven elkaar beoordelen, zullen alleen de waardevolle initiatieven over blijven.'

Weten wat er nodig is

Verschuuren denkt dat vooral veel sociale initiatieven gebruik zullen maken van de DOE-regeling: 'Bij de IDOP-regeling ging het vaak om stenen. Ik denk dat er nu meer initiatieven komen in relatie tot vergrijzing, ontgroening en zorg voor elkaar. Problematiek die er speelt op het gebied van jong en oud. Het maakt daarbij niet uit of het nu in een wijk of in een dorp is, het gaat om kerngemeenschappen. Mensen die het initiatief indienen, die weten zelf het beste wat er in de omgeving nodig is. En dat zorgt meteen voor draagvlak.'

EMTÉ Plasmans Diessen Nummer 1 van Nederland in AGF

Competitie

Binnen de organisatie van de winkelketen van EMTÉ is er elk jaar een competitie wie de beste van de 130 EMTÉ winkels in Nederland wordt. De winkels worden in deze competitie beoordeeld op verschillende punten zoals klantvriendelijkheid, kwaliteit, versheid en uitstraling. Dinsdag 27 januari werd de uitslag hiervan bekend gemaakt. EMTÉ Plasmans Diessen werd met de AGF-afdeling uitgeroepen als de nummer 1 van Nederland en van de categorie totale winkel pakten ze de 2e prijs.

Trots op het team

Luc; 'Elke dag trouw de klanten in de winkel is de grootste beloning maar nu, middels deze wedstrijd je onderling je krachten meet, zijn we ontzettend trots met deze prestatie van het hele team. Uiteraard blijven we ons best doen om datgene waar we goed in zijn vast te houden en waar het kan nog te verbeteren.'

Een hele prestatie doordat ze 2 jaar geleden deze winkel geopend hebben en nu bij de top van Nederland behoren.

Winkel terug in Woensdrecht

Leefbaarheid

Het kerkdorp Woensdrecht met enkele duizenden inwoners heeft haar eigen winkeltje weer terug.

In het pand van wooncomplex 't Blickveldt is sinds kort ook een winkeltje gevestigd.

Het is geen supermarkt, maar er is wel heel veel te koop. De winkel heeft de naam "Dynamisch Woensdrecht" mee gekregen. Ruim twintig jaar geleden ging de supermarkt van de familie De Dooy dicht. Adri van Zweden, manusje van alles in het dorp op organisatorisch gebied, is nu ook weer zeer actief betrokken bij de winkel. Deze ruimte stond allang leeg bij de woningstichting Woensdrecht. "We hebben nu een contract getekend voor twee jaar dan kijken we verder. Het is natuurlijk, geen supermarkt zoals Albert Heijn, maar een winkeltje voor de vergeten boodschappen en we denken vooral aan de streekproducten. De komende zomer gaan we het aanbod zeker nog uitbrei-

den met dagverse producten zoals aardbeien en asperges, "zei Mimie die de natuurproducten zelf maakt.

Verse producten

In de huidige winkel is er toch al veel te koop wat men er eigenlijk niet verwacht. Marina is uiteindelijk de verkoopster van de producten uit de winkel. Het brood komt dagelijks vers van een Turkse bakker en Soufian verzorgt de groenteafdeling. „Ik koop alles vers in Antwerpen, verser dan hier kan niet en ook de prijzen zijn zeer aantrekkelijk”.

Oud-wethouder als stoffeerder

Een belangrijke rol is er ook

weggelegd voor oud-wethouder Vic Huijgens. Hij is gestopt als wethouder, maar heeft nu een eigen afdeling in het winkeltje als stoffeerder.

"Vroeger was dat mijn beroep bij Fokker. Nu kan ik er nog lekker mee door gaan. Niets moet maar alles mag", aldus Huijgens.

Crist van Eekelen heeft een hele afdeling met gereedschap en tuinmachines. Dus het is duidelijk dat er in het winkeltje voor iedereen wat te halen is. "Daarom noemen we het ook geen supermarkt", aldus Marina. Straks komt er op het nieuwe plein ook een ijsbaan als het vriest. Men is daar dus in Woensdrecht druk bezig om het dorp weer op de kaart te zetten.

Ja, ik neem een steunabonnement op de Kleine Kernen Krant, en betaal hiervoor slechts € 20,= per kalenderjaar

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

E-mail:

Datum:

Handtekening:

Stuur deze bon zonder postzegel naar:

De Kleine Kernen Krant Antwoordnummer 15505 - 5089 ZT Haghorst
U ontvangt na aanmelding van het steunabonnement een factuur.

Nieuws ?!

Zoals bekend wil de Kleine Kernen Krant een krant zijn en blijven voor en door de inwoners van kleine kernen. Om dat doel te kunnen bereiken beschikken we over medewerkers en fotografen door de gehele provincie die voor u op pad zijn. Uiteraard kunt ook u – als dorpsraad, inwoner van een kern of instantie – leuk of minder leuk nieuws uit uw dorp aanleveren! Schroom daarom niet om berichten, tips, nieuwsbrieven en persberichten te sturen naar het volgende adres:

**dorpsnieuws@
kleinekernenkrant.nl.**

Nieuws melden kan ook via www.kleinekernenkrant.nl. Onze lezers en wij als redactie zijn u bij voorbaat al dankbaar voor de genomen moeite.

COLOFON

De Kleine Kernen Krant

Redactie-adres:
St. Josephstraat 18
5089 NK Haghorst
Telefoon 06 - 28 939 895
info@kleinekernenkrant.nl

Aan dit nummer van de krant werkten mee:

Corrie Bekkers, Bestuur
Adrianus Geloofsgemeenschap, Henk Bouwmans,

Free Davids, Huub Evers, Maikel Denissen, Architect Otto van Dijk, Rens van Ginneken, Cees Jansen, KBO-Brabant, Museum voor Religieuze Kunst, Dick van Niekerk, Noordbrabants Museum, Provincie Noord-Brabant, Dorpsraad Ossendrecht, Corrie Priems, Herman Ritter, Ton Schepens, Frans Slangen, Paul Spapens, VKKNB, Jacqueline Pop, Wim Stolp, Bertrand Verhelst, Ingeborg Verschuuren, Harrie Wenting, Karen Wijnen.

Foto's en illustraties:

Jan Appels, Mien Cleeren, Eric Elich, Sonny Boy Lokhoff, Dick van Niekerk, Museum voor Religieuze Kunst, Persbureau Van Eindhoven, Provincie Noord-Brabant, Luc van Riel, Wim Roefs, Paul Spapens, Ruben Smolders, Shutterstock, Jeroen Verhelst.

Eindredactie:

Bertrand Verhelst

Vormgeving:

Jeroen Verhelst

Kopij voor de krant?!

Heeft u een bijdrage voor het volgende nummer!?

Mail kopij of foto's voor 28 februari naar het redactie- of emailadres:
nfo@kleinekernenkrant.nl

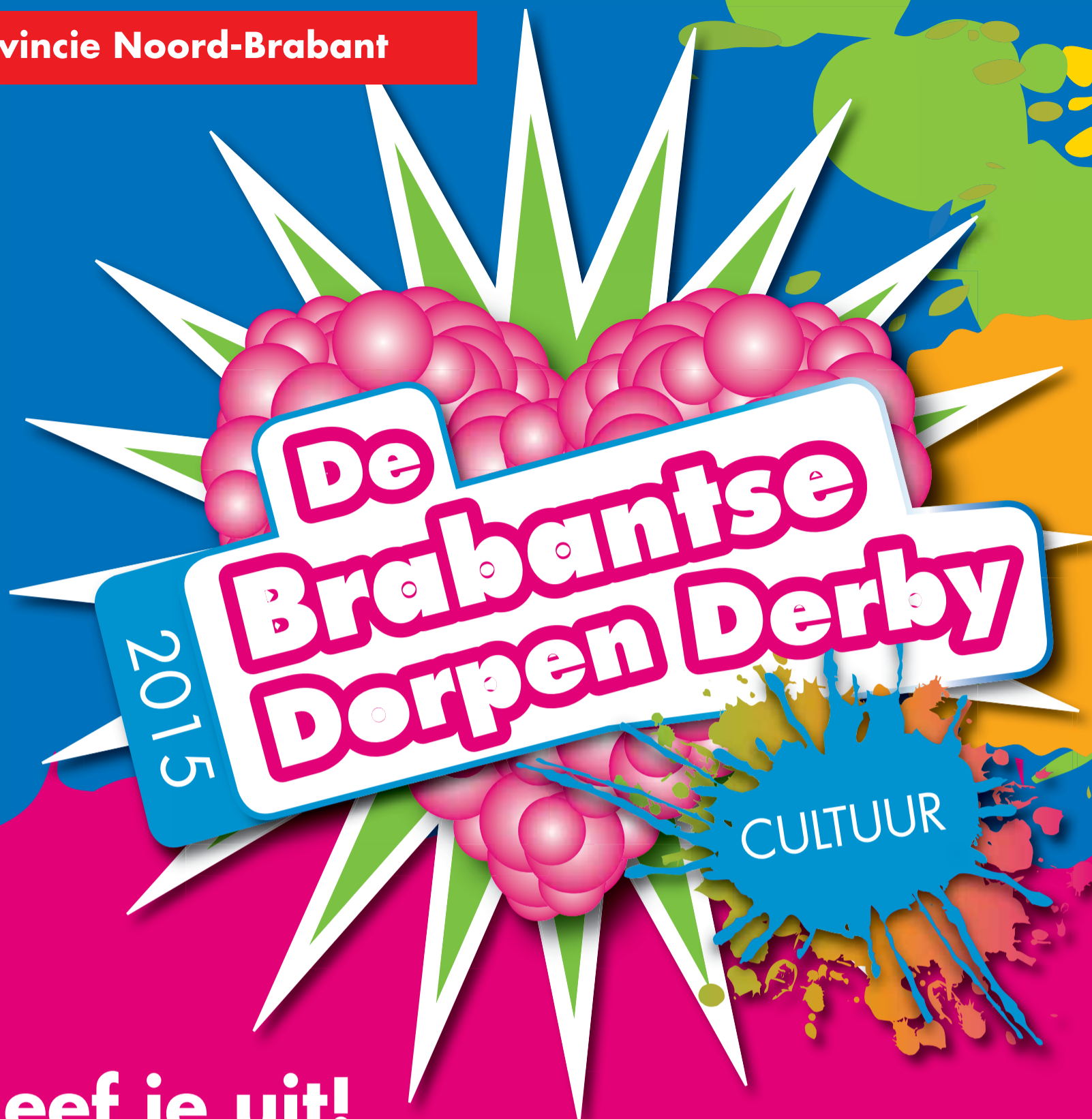
Abonnementen:

Jaarabonnement: 20 euro.

Bel voor een abonnement:
Tel: 06 - 50 288 170.

ISSN: 1387-909X

Leef je uit!

Geef je dorp kleur en doe mee met de Dorpen Derby!

Kan jouw dorp leuker, mooier en leefbaarder worden? Kun je hier een mooi project voor bedenken? Bundel dan de krachten en doe mee met de Brabantse Dorpen Derby! Dit jaar is het thema Cultuur.

Ga samen de strijd aan

Verenigingen, burens, klasgenoten of vrienden, iedereen kan meedoen. De negen beste ideeën winnen minimaal 10.000 euro voor de uitvoering van hun project. Bovendien krijgen deze teams inhoudelijk advies en wordt hun dorp in de schijnwerpers gezet door Omroep Brabant voor de Derby tv serie dit najaar.

Cultuur

Deze Derby heeft als thema 'cultuur', en dat mag breed opgevat worden. Of het nu gaat over volkscultuur, traditie, dialect, archeologie, historische verhalen, monumenten, musea, literatuur, design, beeldende kunst, film, muziek, dans of theater: al deze vormen van cultuur of combinaties ervan zijn mogelijk. Als het project maar ten goede komt aan de leefbaarheid van het dorp.

Prettig wonen

De provincie Noord-Brabant is de bedenker en uitvoerder van de Brabantse Dorpen Derby. De provincie vindt het belangrijk dat het prettig leven en wonen is in de dorpen en kernen. Het laten zien van goede voorbeelden en elkaar

ondersteunen bij de uitvoering van goede ideeën, is daarvoor heel belangrijk. Zo kunnen we elkaar inspireren en er samen voor zorgen dat het goed toeven blijft op het Brabantse platteland.

Leef je uit!

De Derby richt zich op inwoners van Brabantse dorpen en kernen (tot 15.000 inwoners). Overal wonen wel betrokken mensen die kansen zien voor hun dorp en zich daarvoor willen inzetten. De Derby biedt de perfecte gelegenheid om je plan werkelijkheid te laten worden. Dus weet je een nieuw project dat binnen het thema past? Meld het dan nu aan. Want de Derby kan jullie project én jullie dorp een prachtige prijs opleveren.

Aanmelden en informatie

Meld je project **vóór 11 maart 2015** aan op www.brabant.nl/dorpenderby. Hier vind je ook alle informatie. Volg de Derby ook op Facebook, Instagram en Twitter. Heb je nog vragen? Neem dan contact op met het Dorpen Derby team (073- 680 87 86, dorpenderby@brabant.nl).

Wat is jouw idee?

[www.brabant.nl/
dorpenderby](http://www.brabant.nl/dorpenderby)